

ARTYKUŁ

Na marginesie zamachu terrorystycznego w Krasnogorsku. Przykłady finansowania Państwa Islamskiego Chorasanu

On the margins of the terrorist attack in Krasnogorsk.
Examples of financing for the Islamic State-Khorasan Province

MACIEJ ALEKSANDER KĘDZIERSKI

Autor niezależny

 <https://orcid.org/0000-0003-3074-1355>

Abstrakt

W dniu 22 marca 2024 r. w Krasnogorsku pod Moskwą organizacja Państwo Islamskie Chorasanu (ISIS-K) przeprowadziła atak terrorystyczny w hali koncertowej Crocus City Hall. Strona rosyjska wysunęła tezę, że inspiratorem zamachu była Ukraina, a ISIS-K jedynie jego wykonawcą. Celem artykułu jest obalenie tej tezy na podstawie analizy źródeł finansowania zamachu i samej organizacji, która już wcześniej podejmowała aktywność terrorystyczną wobec państwa rosyjskiego i jego obywateli, w związku z m.in. rosyjskimi działaniami w czasie drugiej wojny czeczeńskiej w latach 1999–2009. W artykule wykorzystano otwarte źródła informacji w postaci ustaleń Departamentu Stanu USA, Komitetu Śledczego Federacji Rosyjskiej oraz analiz aktywności ISIS-K w latach 2015–2024 sporządzonych przez ośrodki analityczne lub samodzielnych ekspertów.

Słowa kluczowe ISIS-K, finansowanie terroryzmu, zamach w Krasnogorsku, Ukraina

Abstract On 22 March 2024 in Krasnogorsk near Moscow, the Islamic State-Khorasan Province (ISIS-K) carried out a terrorist attack at the Crocus City Hall concert hall. The Russian side put forward the thesis that Ukraine was the inspirer of the attack and ISIS-K was merely its executor. The aim of the article is to refute this idea on the basis of an analysis of the sources of funding for the attack and of the organisation itself, which had already engaged in terrorist activity against the Russian state and its citizens, relating, among other things, to Russian actions during the Chechen War II fought between 1999 and 2009. The article draws on open sources of information in the form of the findings of US State Department and the Investigative Committee of the Russian Federation as well as analyses of ISIS-K activity between 2015 and 2024 by think tanks or independent experts.

Keywords ISIS-K, financing of terrorism, attack in Krasnogorsk, Ukraine

Wprowadzenie

Dnia 22 marca 2024 r. w Krasnogorsku (ros. Красногорск) pod Moskwą doszło do zamachu terrorystycznego, w którego wyniku zmarło 145 osób (551 zostało rannych)¹. Zamach nastąpił w hali koncertowej Crocus City Hall (dalej: CCH)² przed występem popularnej grupy rockowej Piknik. Komitet Śledczy Federacji Rosyjskiej (Следственный комитет Российской Федерации, dalej: KŚFR) wszczął w związku z tym postępowanie karne z art. 205 Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej (penalizującego akt terrorystyczny)³. Kilka godzin po ataku do jego przeprowadzenia

¹ S. Rosenberg, *Why is Russia trying to frame Ukraine for concert massacre?*, BBC, 8 IV 2024 r., <https://www.bbc.com/news/world-europe-68759150> [dostęp: 18 XI 2024]; *Теракт в Крокус Сити Холле (2024)*, Рувики (*Tierakt w Krokus Siti Cholle (2024)*, Ruwiki), [https://ru.ruwiki.ru/wiki/Теракт_в_Крокус_Сити_Холле_\(2024\)](https://ru.ruwiki.ru/wiki/Теракт_в_Крокус_Сити_Холле_(2024)) [dostęp: 18 XI 2024].

² Crocus City Hall to otwarta w 2009 r. popularna sala koncertowa. Standardowo mieści 6200, maksymalnie – 9500 osób (w przypadku, gdy na parterze znajduje się parkiet taneczny). Za: *Крокус Сити Холл*, Википедия (*Krokus Siti Choll*, Wikipiedija), https://ru.wikipedia.org/wiki/Крокус_Сити_Холл [dostęp: 18 XI 2024].

³ Artykuł 205 Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej: „Akt terrorystyczny, 1. Dopuszczenie się wybuchu, podpalenia lub innych działań budzących strach ludności i stwarzających niebezpieczeństwo śmierci, powodujących znaczne szkody mienia lub inne poważne skutki, w celu zdestabilizowania działalności władz lub organizacji międzynarodowych albo wywarcia wpływu na ich decyzje,

przyznała się organizacja Państwo Islamskie Chorasanu (Islamic State Khorasan), znana jako ISIS-K lub ISKP, będąca afgańską filią Państwa Islamskiego (Islamic State of Iraq and Syria's, ISIS). Informacje zostały przekazane za pośrednictwem należącej do ISIS agencji informacyjnej Amaq News Agency⁴. Rolę ISIS-K jako autora zamachu potwierdziły także amerykańskie źródła wywiadowcze.

Państwo Islamskie Chorasanu jest filią ISIS powstałą w styczniu 2015 r. w Afganistanie, której nazwa odnosi się do regionu historycznego obejmującego część terenów Azji Centralnej, Iranu i Pakistanu⁵. Grupa została utworzona z uciekinierów z organizacji talibów, z dysydentów, salafickich dżihadystów prześladowanych za czasów rządów talibów oraz bojowników z Pakistanu⁶ i Uzbekistanu⁷. Grupa aktywnie działa w Afganistanie i Pakistanie, przeprowadziła także ataki w Iranie, Tadżykistanie i Uzbekistanie⁸. Przedstawiciele ISIS-K są jeszcze bardziej radykalnymi

a także jako groźba popełnienia tych działań w celu wywarcia wpływu na podejmowanie decyzji przez władze lub organizacje międzynarodowe – podlega karze pozbawienia wolności od 10 do 20 lat. 2. Te same czyny: a) popełnione przez grupę osób w wyniku wcześniejszego spisku lub przez grupę zorganizowaną, (...) c) skutkujące wyrządzeniem znacznej szkody majątkowej lub wystąpieniem innych poważnych następstw – podlegają karze pozbawienia wolności od lat 12 do 20 z ograniczeniem wolności od roku do 2 lat. 3. Akty przewidziane w częściach pierwszej lub drugiej niniejszego artykułu, jeżeli: a) polegają na wtargnięciu do obiektów energetyki jądrowej, potencjalnie niebezpiecznych obiektów biologicznych lub z użyciem materiałów nuklearnych, substancji promieniotwórczych lub źródeł promieniowania radioaktywnego albo trujących, toksycznych, niebezpiecznych substancji chemicznych lub chorobotwórczych czynników biologicznych; b) spowodowały śmierć osoby – podlegają karze pozbawienia wolności od lat 15 do 20 z ograniczeniem wolności od roku do 2 lat albo dożywotnim pozbawieniem wolności”. Zob. *Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 № 63-ФЗ. Статья 205. Террористический акт (Ugołownyj Kodieks Rossijskoj Fiedieracyi ot 13.06.1996 № 63-FZ. Statja 205. Tierroristiceskij akt)*, https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/43942021d9206af7a0c78b6f65ba3665db940264/ [dostęp: 29 IV 2024]. Tłumaczenia w tekście pochodzą od autora (dop. red.).

⁴ „Ислямска държава” по отговорност за терористичната атака в Москва, Марица („Isljamska dyrżawa” poe otgowornost za teroristichnata ataka w Moskwa, Marica), 22 III 2024 r., <https://www.marica.bg/svqt/islqmska-darjava-poe-otgovornost-za-teroristichnata-ataka-v-moskva> [dostęp: 19 X 2024].

⁵ A.M. Dwyer, *Zamach w Moskwie*, PISM, 25 III 2024 r., <https://www.pism.pl/publikacje/zamach-w-moskwie> [dostęp: 30 IV 2024].

⁶ Członkowie ugrupowania Tehrik-e Taliban Pakistan.

⁷ Uzbecy z Islamskiego Ruchu Uzbekistanu i Islamskiej Unii Dżihadu.

⁸ W dniu 18 VIII 2019 r. na przyjęciu weselnym w Kabulu zginęło 60 cywilów (180 zostało rannych); 12 V 2020 r. doszło do ataku na szpital położniczy w Kabulu, zginęło 24 cywilów; 20 VIII 2021 r. ISIS-K zabiło 13 żołnierzy USA oraz co najmniej 170 Afgańczyków i innych cywilów w ataku przed międzynarodowym lotniskiem w Kabulu; 5 III 2022 r. organizacja zaatakowała szyicki meczet w Peszawarze. Zginęło ponad 60 cywilów, a rannych zostało ponad 180. Zob. *Afganistan: filia IS przyznała się do ataku na przyjęciu weselnym w Kabulu*, PAP, 18 VIII 2019 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C498108%2Cafganistan-filia-przyznala-sie-do-ataku-na-przyjeciu-weselnym-w-kabulu.html>

wyznawcami dżihadyzmu niż talibowie, ponadto sprzeciwiają się wszelkiemu porozumieniu z państwami lub innymi podmiotami uważanymi przez nich za wrogów islamu i popierają działalność grup o charakterze sekty (ISIS-K zawiera sojusze np. z organizacją Laszkar-e-Dżangwi⁹). Państwo Islamskie Chorasanu aktywizowało się wraz z oddziałami terrorystycznymi działającymi w Afryce Subsaharyjskiej (m.in. w Nigerii, Demokratycznej Republice Kongo i Mozambiku), w 2015 r. ISIS-K działało jeszcze na terytorium Iraku, z czasem jednak przeszło do „podziemia” i zaktywizowało się na terytorium granicznym Afganistanu i Pakistanu. Dnia 29 września 2015 r. Departament Stanu USA wprowadził organizację na listę Specially Designated Global Terrorists (pol. lista specjalnie wyznaczonych globalnych terrorystów) zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym nr 13224 z 23 września 2001 r.¹⁰ W dniu 14 stycznia 2016 r. Departament Stanu USA uznał ISIS-K za zagraniczną organizację terrorystyczną zgodnie z sekcją 219 ustawy o imigracji i obywatelstwie (*The Immigration and Nationality Act*). Unia Europejska z kolei zastosowała wobec ISIS-K szczególnie środek ograniczający w postaci umieszczenia jej na liście tzw. podmiotów wyznaczonych, wobec których wprowadza się niektóre szczególne środki ograniczające¹¹. Celem tych działań było przede wszystkim ograniczenie możliwości zdobywania aktywów finansowych przez ISIS-K i dysponowania nimi.

Państwo Islamskie Chorasanu jest stale aktywne w zakresie organizacji zamachów terrorystycznych. Przypisuje się mu m.in. samobójczy zamach bombowy na Imama Bargaha w Peszawarze, organizację ucieczki z więzienia w Dżalalabad

[dostęp: 18 XI 2024]; *Trzynastu amerykańskich żołnierzy zginęło w zamachu w Kabulu. Pentagon podał nazwiska*, TVN24, 29 VIII 2021 r., <https://tvn24.pl/swiat/zamach-w-kabulu-polegli-amerykanscy-zolnierze-pentagon-podal-nazwiska-zdjecia-st5334117> [dostęp: 18 XI 2024]; J. Łukaszeński, *Dwie potężne eksplozje przy meczetach w Pakistanie: ponad 50 zabitych, setki rannych*, Gazeta Wyborcza, 29 IX 2023 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,30244038,pakistan-co-najmniej-50-zabitych-w-zamachu-w-pakistanie.html> [dostęp: 18 XI 2024].

⁹ Laszkar-e-Dżangwi (Army of Jhang) – zbrojna organizacja terrorystyczna działająca w Pakistanie. Jej przywódcą jest Kari Hussain.

¹⁰ Rozporządzenie wykonawcze upoważnia zarówno sekretarza stanu, w porozumieniu z sekretarzem skarbu i prokuratorem generalnym, jak i sekretarza skarbu, w porozumieniu z sekretarzem stanu i prokuratorem generalnym, do wyznaczania osób i podmiotów, wobec których są podejmowane działania w celu blokowania ich aktywów. Zob. *Executive Order 13224*, U.S. Department of State, <https://www.state.gov/executive-order-13224/> [dostęp: 12 V 2024].

¹¹ *Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2023/908 z dnia 3 maja 2023 r. zmieniające po raz 335. rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z organizacjami ISIL (Daisz) i Al-Kaida*.

(prowincja Nangarhar, do ataku doszło w dniach 2–3 sierpnia 2020 r.)¹², ataki rakietowe w Uzbekistanie i Tadżykistanie¹³ eksplozję w świątyni Shah Cheragh w Iranie (2022)¹⁴, zamach pod pomnikiem dowódcy Gwardii Rewolucyjnej Kassema Soleimaniego w 2021 r.¹⁵, samobójczy atak na ambasadę Rosji czy ataki na obywateli Chin. Między końcem 2022 r. a początkiem 2023 r. bojownicy ISIS-K zaatakowali ambasadę Pakistanu i Rosji w Kabulu, wtargnęli do hotelu w stolicy Afganistanu, w którym przebywali przedstawiciele chińskiego biznesu, a także doprowadzili do eksplozji na terenie kompleksu sił powietrznych. Od czasu przejścia Afganistanu przez talibów w sierpniu 2021 r. ISIS-K stało się poważnym zagrożeniem w regionie – przeprowadziło serię ataków, z dużą liczbą ofiar, wymierzonych w amerykańskich obywateli, talibów i mniejszości afgańskie¹⁶. Grupa pozyskuje nowych członków (szczyt wzrostu liczebności nastąpił właśnie w 2021 r.¹⁷) poprzez werbowanie zagranicznych bojowników i członków ugrupowań talibów rozczarowanych efektywnością sprawowania władzy w Afganistanie, ze szczególnym uwzględnieniem Tadżyków. Państwo Islamskie Chorasanu jest głównym ugrupowaniem terrorystycznym, które zagraża talibskiej władzy centralnej w Afganistanie, zwłaszcza przez swoje dążenia do destabilizacji państwowej. Ponadto nie chce dopuścić do wykreowania się obrazu stabilnych rządów, co zwiększałoby szansę na ich legitymizację międzynarodową.

¹² *Islamic State group claims deadly attack on Afghanistan prison*, BBC, 3 VIII 2020 r., <https://www.bbc.com/news/world-asia-53633450> [dostęp: 30 IV 2024].

¹³ L. Włodek, *Młodzi Tadżycy się radykalizują. Dyktatura nie pozostawia im wyboru*, Nowa Europa Wschodnia, 7 IV 2024 r., https://new.org.pl/3831,radykalizm_w_tadzykistanie.html [dostęp: 23 V 2024].

¹⁴ M. Motamedi, *Iran's Shiraz shrine comes under second deadly attack in months*, Al Jazeera, 13 VIII 2023 r., <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/13/irans-shiraz-shrine-comes-under-second-deadly-terrorist-attack-in-months> [dostęp: 18 XI 2024]; tenże, *Iran blames ISIL for shrine attack, arrests foreign national*, Al Jazeera, 14 VIII 2023 r., <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/14/iran-blames-isil-for-shrine-attack-arrests-foreign-nationals> [dostęp: 18 XI 2024].

¹⁵ Ponadto 3 I 2024 r. zamachowcy samobójcy z ISIS-K zaatakowali uczestników ceremonii upamiętniającej śmierć Soleimaniego w Kerman w Iranie, zginęło wówczas 80 osób. Zob. O. Gazis, M. Brennan, *Biden administration warned Iran before terror attack that killed over 80 in Kerman, U.S. officials say*, CBS News, 25 I 2024 r., <https://www.cbsnews.com/news/u-s-warned-iran-before-kernan-terror-attack/> [dostęp: 18 X 2024].

¹⁶ *Filia Państwa Islamskiego działa w Afganistanie. Czym jest ISIS-K?*, forsal.pl, 1 IX 2021 r., <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/8233930,isis-k-co-to-jest-filia-panstwa-islamskiego-afganistan.html> [dostęp: 18 XI 2024].

¹⁷ W różnych opracowaniach jest podawany także 2018 r. Zob. *What is ISIS-K? Why did it attack a Moscow theater? Explained*, The Hindu, 23 III 2024 r., <https://www.thehindu.com/news/international/what-is-isis-k-why-did-it-attack-a-moscow-theater-explained/article67983440.ece> [dostęp: 29 III 2024].

Zamach w Moskwie nie był pierwszym czynem terrorystycznym dokonany przez ISIS-K w 2024 r. W dniu 28 stycznia zamaskowani napastnicy zaatakowali kościół rzymskokatolicki w Stambule i zabili jedną osobę¹⁸. Państwo Islamskie Chorasanu jest wrogo nastawione do rosyjskiego rządu, ale eksperci śledzący działania tej grupy twierdzą, że zaczęła ona skupiać swoją uwagę na Rosji dopiero po wycofaniu się z Afganistanu wojsk Stanów Zjednoczonych¹⁹. Zamachy przeprowadzone w Stambule i Krasnogorsku oznaczają istotną zmianę taktyki działania grupy, która wcześniej koncentrowała się na atakach w Pakistanie i Afganistanie, gdzie ugrupowanie walczyło zarówno z reżimem w Islamabadzie, jak i talibami (zwłaszcza przez zabójstwa talibskich przywódców). W 2023 r. aktywność grupy przeciwko talibom się zmniejszyła, a jej zasoby finansowe osiągnęły najniższy do tej pory poziom. Państwo Islamskie Chorasanu kreuje się na regionalne ugrupowanie terrorystyczne, a w rzeczywistości ma możliwości pozwalające na realizację przedsięwzięć terrorystycznych o charakterze międzynarodowym i nie ogranicza się jedynie do obszaru azjatyckiego. W samym Afganistanie taktyka ISIS-K obejmuje przede wszystkim prowadzenie działań mających na celu destrukcję jego struktur państwowych, udowadnianie słabości talibskiej władzy centralnej oraz przenikanie do struktur wojskowych.

Celem artykułu jest obalenie tezy sformułowanej przez ośrodki polityczne w Moskwie, że inspiratorem i organizatorem zamachu w Krasnogorsku była Ukraina, a ugrupowanie terrorystyczne ISIS-K jedynie jego wykonawcą. Autor przeanalizował tę organizację pod względem realizowanej przez nią taktyki przestępczej oraz sposobów jej finansowania (ujawnionych m.in. w ramach śledztwa prowadzonego w Turcji). W tym zakresie przeprowadził rozpoznanie z otwartych źródeł informacji (*open source intelligence*, OSINT), tj. ustaleń Departamentu Stanu USA i KŚFR oraz analiz aktywności ISIS-K w latach 2015–2024 prezentowanych przez ośrodki analityczne lub samodzielnych ekspertów. Wybranie OSINT jako metody badawczej jest podyktowane brakiem dostępu na tym etapie śledztwa do materiałów źródłowych stanowiących element zespołu dowodów w śledztwach prowadzonych zarówno w Rosji, jak i innych krajach. Ponadto autor dokonał selekcji źródeł. Jako podstawowe wybrał źródła pierwotne, starał się opierać tezy na informacjach jak najbardziej wiarygodnych i konfrontować je z innymi źródłami.

¹⁸ A. Bozkurt, *ISIS-K exploits Turkey for logistics, fighter transfers and terror attacks*, Nordic Monitor, 12 II 2024 r., <https://nordicmonitor.com/2024/02/islamic-state-affiliate-isis-k-exploits-turkey-for-logistics-fighter-transfers-and-terror-attacks/> [dostęp: 26 III 2024].

¹⁹ A. Rascoe, *ISIS claimed responsibility for an attack that killed over 100 in Russia*, rozmowa z Colinem Clarkiem, npr, 24 III 2024 r., <https://www.npr.org/2024/03/24/1240533961/isis-claimed-responsibility-for-an-attack-that-killed-over-100-in-russia> [dostęp: 29 III 2024].

W artykule zwrócono uwagę na sieciowość struktury finansowej ISIS-K i dywersyfikację środków tej organizacji, a także wykazano na przykładzie zamachu w Krasnogorsku, jak można wykorzystać pojedyncze informacje bez ich walidacji do udowodnienia pierwotnej tezy o inspiratorach ataku. Podejście KŚFR do zamachu w Krasnogorsku pokazuje, że wprowadzanie dezinformacji przez – kreowanie na potrzeby celów wewnątrz krajowych – tez politycznych oraz kontrtezy niepopartych dowodami śledczymi utrudnia walkę z finansowaniem terroryzmu.

ISIS-K jako aktywny odłam organizacji terrorystycznej ISIS

Na przywódcę ISIS-K jest typowany Sanaullah Ghafari (w 2020 r. mianowany emirem ISIS-K, wcześniej powiązany z siatką terrorystyczną Haqqani, działającą na terenach Pakistanu graniczących z Afganistanem i w samym Afganistanie). Osoba ta pozostaje tzw. podmiotem wyznaczonym na listach sankcyjnych²⁰, m.in. unijnych, które dotyczą wcześniejszego wpisania danej osoby na listę sankcyjną ONZ (w grudniu 2021 r. ONZ, Stany Zjednoczone i UE uznały go za międzynarodowego terrorystę i umieściły na liście sankcyjnej). Obejmują one także takie sytuacje, kiedy działania lub czynności wskazują na to, że dana osoba, grupa, przedsiębiorstwo lub podmiot są powiązane z Państwem Islamskim i Al-Kaidą. Do tych powiązań należy udział w finansowaniu, planowaniu, ułatwianiu, przygotowywaniu lub wykonywaniu działań lub czynności przez te organizacje bądź jakkolwiek ich komórkę, oddział, odłam lub grupę pochodną czy też dokonywanie tego wspólnie z nimi, pod ich nazwą, w ich imieniu lub w celu udzielenia im wsparcia. Wobec tego mają zastosowanie następujące środki określone w rozporządzeniu (WE) nr 881/2002²¹:

- 1) zamrożenie wszystkich funduszy i zasobów gospodarczych należących do osób i podmiotów wymienionych (w załączniku I), w tym osób trzecich działających w ich imieniu lub pod ich kierunkiem, jak również wszystkich funduszy i zasobów gospodarczych będących ich własnością lub znajdujących

²⁰ *Zawiadomienie dla Sanaullaha Ghafariego, którego nazwisko zostało dodane do wykazu, o którym mowa w art. 2, 3 i 7 Rozporządzenia Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzającego niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z organizacjami ISIL (Daisz) i Al-Kaida, na mocy rozporządzenia Komisji (UE) 2021/2311 2021/C 519 I/01.*

²¹ *Rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z Osamą bin Ladenem, siecią Al-Kaida i Talibami i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 467/2001 zakazujące wywozu niektórych towarów i usług do Afganistanu, wzmacniające zakaz lotów i rozszerzające zamrożenie funduszy i innych środków finansowych w odniesieniu do Talibów w Afganistanie.*

się w ich posiadaniu lub będących – bezpośrednio lub pośrednio – pod ich kontrolą, a także (powszechny) zakaz udostępniania – bezpośrednio lub pośrednio – funduszy i zasobów gospodarczych wszelkim wskazanym osobom lub podmiotom lub na ich rzecz (art. 2 i 2a); oraz 2) zakaz bezpośredniego lub pośredniego udzielania doradztwa technicznego, pomocy lub szkoleń związanych z działalnością wojskową, w tym w szczególności szkoleń i pomocy związanych z produkcją, konserwacją i używaniem broni oraz powiązanych materiałów wszystkich typów, wszelkim osobom i podmiotom wymienionym w załączniku I (art. 3)²².

Mimo że w czerwcu 2023 r. stwierdzono, że Ghafari zginął w Afganistanie, inne źródła powiązane z afgańskimi i pakistańskimi talibami podały informacje, że ranny uciekł przez granicę do Pakistanu i mieszka w przygranicznej prowincji Beludżystan²³. Ghafari jako przywódca ugrupowania według ustaleń Departamentu Stanu USA pozostaje decydującym w zakresie przygotowywania wsparcia finansowego i logistycznego dla komórek organizacji²⁴.

Państwo Islamskie Chorasanu już wcześniej podejmowało aktywność terrorystyczną wobec Rosji. Do usprawiedliwienia swoich ataków wykorzystало, w imieniu reżimu Baszara al-Asada, rosyjską interwencję w Syrii (2015 r.). Oprócz niej ISIS-K przytacza jako uzasadnienie do działań terrorystycznych oraz swojej wrogości wobec tego kraju niszczycielskie wojny Rosji przeciwko Czeczenii, w której większość stanowią muzułmanie. W 2022 r. kolejne osoby zginęły jako ofiary samobójczego zamachu bombowego, którego celem była ambasada Rosji w Kabulu, a do ataku przyznało się ISIS-K²⁵.

²² *Zawiadomienie dla Sanaullaha Ghafariego...*, ust. 3.

²³ I. Sufyan (@IbnSufyan313), wpis na portalu X, 23 III 2024 r., https://x.com/IbnSufyan313/status/1771563069728084314?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Cwterm%5E1771563069728084314%7Ctwtgr%5E10ecd7ab2637f857cdb8e39376a46b42cae0352%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fpulseembed.eu%2Fp2em%2FGOSNMq-7l%2F [dostęp: 18 X 2024].

²⁴ *Rewards for Justice – Reward Offer for Information on ISIS-K Leader Sanaullah Ghafari and Kabul Airport Attack*, U.S. Department of State, 7 II 2022 r., <https://www.state.gov/rewards-for-justice-reward-offer-for-information-on-isis-k-leader-sanaullah-ghafari-and-kabul-airport-attack/> [dostęp: 18 X 2024].

²⁵ K. Szulc, *Zamach na ambasadę Rosji w stolicy Afganistanu*, Warsaw Institute, 20 IX 2022 r., <https://warsawinstitute.org/pl/zamach-na-ambasade-rosji-w-stolicy-afganistanu/> [dostęp: 18 XI 2024]; *Państwo Islamskie przyznało się do odpowiedzialności za atak w Kabulu*, *Gazeta Prawna*, 6 IX 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8530947,panstwo-islamskie-atak-w-kabulu.html> [dostęp: 18 XI 2024].

Źródła finansowania ISIS-K

Na kwestię finansowania ISIS-K należałoby spojrzeć przez pryzmat jej aktywności na różnych obszarach geograficznych, różnych sposobów organizacji zamachów oraz ich częstotliwości. Istnieje kilka obszarów działalności organizacji szczególnie wymagających znacznych nakładów finansowych. Przede wszystkim jest niezbędne jej stałe utrzymanie logistyczne na terenach Afganistanu, które są przez nią kontrolowane. Duże znaczenie ma także potrzeba kontrolowania szlaków przemytniczych i logistycznych na pograniczu Afganistanu i Pakistanu. Ponadto stale zwiększa się obszar, na którym ugrupowanie przeprowadza zamachy. Obejmuje on tereny Azji Środkowej, a także Turcji, Iranu czy Rosji oraz terytorium Republiki Federalnej Niemiec, gdzie planuje się ataki terrorystyczne na amerykańskie bazy²⁶. Można zatem domniemywać o istnieniu sieci powiązań, wykonawców oraz zabezpieczenia finansowo-logistycznego tej organizacji w różnych krajach. Państwo Islamskie Chorasanu sprawuje także kontrolę nad Fundacją Mediów Al-Azaim (AFM), dysponuje zatem środkami na wydawanie publikacji książkowych, czasopism i tworzenie filmów, co świadczy o szerokim zakresie propagowania jej działalności. Środki są wykorzystywane również w propagandzie szerzonej przez media: stację radiową Khilafat Ghag (Głos Kalifatu) w Nangarhar, uzbecki portal popierający ISIS-K Tawhid News oraz magazyn „Voice of Khorasan” (pol. Głos Chorasanu). Ponadto ISIS-K zamieszcza swoje plany i odezwy w mediach społecznościowych. Organizacja zyskuje wpływy także poza Afganistanem, m.in. w Indiach. Środków finansowych wymaga również utrzymywanie wpływów na terenie Afganistanu wzdłuż granic z Pakistanem, Chinami, Tadżykistanem, Uzbekistanem i Turkmenistanem, w tym w czynnych ośrodkach szkoleniowych²⁷. Wysokie koszty wiążą się z narzędziami, jakimi organizacja posługuje się przy dokonywaniu aktów terrorystycznych. Należą do nich: broń maszynowa, ładunki wybuchowe (zwłaszcza zdalnie odpalane), środki transportu (samochody, motocykle, drony) służące przewożeniu zamachowców lub ładunków wybuchowych. Charakterystyczne dla ugrupowania jest także dokonywanie bliźniaczych zamachów bombowych, w tym przez zamachowców samobójców.

²⁶ K. Strachota, *Państwo Islamskie Chorasanu – nowa odłona światowego dżihadu*, OSW, 29 III 2024 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2024-03-29/panstwo-islamskie-chorasanu-nowa-odslona-swiatowego-dzhihadu> [dostęp: 2 V 2024]; K. Bogdańska, *Alarmujące doniesienia z Niemiec. „Wzięli na cel obiekty w Europie”*, Wiadomości WP, 19 VI 2024 r., <https://wiadomosci.wp.pl/alarmujace-doniesienia-z-niemiec-wzieli-na-cel-obiekty-w-europie-7040175020362560a> [dostęp: 5 VII 2024].

²⁷ A. Jadoon, A. Mines, A. Sayed, *The Enduring Duel: Islamic State Khorasan's Survival under Afghanistan's New Rulers*, „CTC Sentinel” 2023, t. 16, nr 8, <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2023/08/CTC-SENTINEL-082023.pdf>, s. 8–15 [dostęp: 29 IV 2024].

Początkowo ISIS-K finansowało działalność terrorystyczną z dochodów pochodzących z wydobycia zasobów naturalnych, w tym talku, w kopalniach położonych na terenie prowincji Nangarhar. Działo się to w latach 2018–2019 (według raportu Departamentu Skarbu USA z 2019 r.)²⁸. Po 2019 r. za sprawą działań rządowych sił afgańskich oddziały terrorystów przemieściły się poza teren dotychczas przez nich kontrolowany, co spowodowało utratę możliwości pozyskiwania środków z kopalni. Oprócz dochodów z minerałów i przemytu ISIS-K pozyskuje fundusze z lokalnych darowizn, podatków, wymuszeń i niewielkiego wsparcia finansowego ze strony rdzenia ISIS (ISIS-Core). Według raportu Departamentu Skarbu USA z 2021 r. ISIS-Core prawdopodobnie zapewniało ISIS-K określone fundusze na początku 2020 r.²⁹

Model finansowania grupy nie zawsze wyglądał w ten sposób. Ocena Departamentu Skarbu z 2021 r. stanowi zmianę w porównaniu z raportem Biura ds. Zwalczania Terroryzmu Departamentu Stanu z 2019 r., w którym stwierdzono, że (...) *ISIS-K otrzymuje pewne fundusze od ISIS. Dodatkowe fundusze pochodzą z nielegalnego handlu przestępczego, podatków i wymuszeń na miejscowej ludności i przedsiębiorstwach*³⁰. We wrześniu 2020 r. wskazano podmioty powiązane z ISIS jako generujące dochody przez nielegalne rynki tytoniowe w Afganistanie i Pakistanie. Do przesyłania pieniędzy ISIS-K prawdopodobnie wykorzystuje nieuregulowany system wymiany pieniędzy hawala. Organizacja, według informacji Departamentu Skarbu USA, utrzymuje stosunki z konkretnymi hawaladarami, którzy przechowują dla niej dziesiątki tysięcy dolarów³¹. Organizacja Narodów Zjednoczonych monitorująca podmioty objęte sankcjami z maja 2020 r. potwierdziła przypadki wykorzystywania na rzecz bojowników transferów hawala z ISIS-Core przez Turcję do Afganistanu oraz kurierów pieniężnych w Afganistanie za pośrednictwem punktów hawala w Kabulu i Dżalalabadzie³². Zbiórki pieniężne na rzecz ISIS były organizowane w kilku krajach, m.in. w Iraku, Syrii i Turcji. Państwo Islamskie Chorasany w celu dystrybucji funduszy wśród swoich dowódców korzystało także z biur Organizacji Opieki Społecznej Nejaat (Nejaat Social Welfare Organisation)³³, z siedzibami w Kabulu

²⁸ Za: A. Zerden, *What Is Known About ISIS-K Funding in Afghanistan?*, Lawfare, 30 VIII 2021 r., <https://www.lawfaremedia.org/article/what-known-about-isis-k-funding-afghanistan> [dostęp: 30 IV 2024].

²⁹ Memorandum for Department of Defense Lead Inspector General (OIG-CA-21-012), 4 I 2021 r., <https://oig.treasury.gov/sites/oig/files/2021-01/OIG-CA-21-012.pdf>, s. 4 [dostęp: 26 III 2024].

³⁰ *Country Reports on Terrorism 2019*, U.S. Department of State, <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/> [dostęp: 30 IV 2024].

³¹ Memorandum for Department of Defense Lead Inspector General (OIG-CA-21-012)..., s. 4.

³² Tamże.

³³ Dnia 18 XI 2019 r. Departament Skarbu USA umieścił tę organizację na liście sankcyjnej wraz z członkiem wykonawczym – Rohullahem Wakilem i dyrektorem organizacji – Sajedem Habibem

i Dżalalabadzie. Wykorzystywano ją jako firmę przykrywkę do organizowania transferów środków i bezpośredniego wspierania finansowego ISIS-K. Zbierała ona datki w imieniu grupy w Katarze, Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Iraku i innych krajach Bliskiego Wschodu. Środki te następnie (...) *przesłano z Zatoki Perskiej do Azji – za pośrednictwem systemu bankowego – gdzie koordynator ISIS-K miałby zbierać przekazane środki*³⁴. Wydaje się, że w związku z wycofaniem się amerykańskiego wojska i pracowników cywilnych z Afganistanu w 2021 r. wystąpiła luka informacyjna, a co za tym idzie – brak ciągłości kontroli nad źródłami finansowania dla ISIS-K. Dotychczasowy monitoring afgańskiej jednostki analityki finansowej był jedynie częściowy również ze względu na to, że ISIS-K dominowało w nienadzorowanym systemie hawala, a hawaladarowie świadczący usługi na rzecz ISIS-K nie informowali o tym na bieżąco krajowej jednostki analityki finansowej.

Aktualnie udzielanie ISIS-K wsparcia finansowego ze strony ISIS-Core może okazać się trudnym przedsięwzięciem. ISIS-Core nie jest w stanie pokryć swoich finansowych zobowiązań, zwłaszcza płatności na rzecz rodziny zmarłego i uwięzionych członków ISIS, które to wydatki stanowią największe obciążenie finansowe. Co więcej, ISIS płaciło swoim przywódcom jedynie sporadycznie, prawdopodobnie kilkaset dolarów miesięcznie, a płatności dla zwykłych wykonawców (tzw. fajtersów) zupełnie pomijano. Niemniej jednak podstawowym źródłem środków jest uzyskiwanie aktywów z wymuszeń i porwań dla okupu oraz, w mniejszym stopniu, z datków otrzymywanych za pośrednictwem platform w internecie. Rezerwy gotówkowe są chowane w fizycznych skrytkach i następnie przemycane przez Irak i Syrię. W obu krajach gotówka trafia do systemu hawala.

Ponadto ISIS do międzynarodowych transferów środków w coraz większym stopniu wykorzystuje zasoby wirtualne³⁵. Oddziały ISIS, m.in. ISIS-K i ISIS-East Asia (określany jako ISIS-Filipiny³⁶), przeprowadziły transakcje finansowe

Ahmadem Chanem, za ułatwienie przekazywania środków finansowych dla ISIS-K. Dnia 15 VII 2020 r. Departament Skarbu USA ogłosił rozszerzenie tego oznaczenia dla organizacji i Chana za pośrednictwem Centrum Namierzania Finansowania Terroryzmu (Terrorist Financing Targeting Center), do którego należą także Bahrajn, Kuwejt, Oman, Katar, Arabia Saudyjska i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Zob. *Nejaat Social Welfare Organization*, <https://www.opensanctions.org/entities/NK-DgGPAYc6C9tH2R9E3XC94L/> [dostęp: 26 III 2024].

³⁴ US, *Gulf states impose sanctions on Daesh financiers in Turkey, Afghanistan*, Everand, 16 VIII 2020 r., <https://www.everand.com/article/469470932/Us-Gulf-States-Impose-Sanctions-On-Daesh-Financiers-In-Turkey-Afghanistan> [dostęp: 26 III 2024].

³⁵ Memorandum for Department of Defense Lead Inspector General (OIG-CA-24-012), 29 II 2024 r., <https://oig.treasury.gov/sites/oig/files/2024-02/OIG-CA-24-012%20-%20DoD%20OCO%20Memorandum%20Q1%20FY24.pdf>, s. 3 [dostęp: 26 III 2024].

³⁶ ISIS-East Asia jest odłamem ISIS, którego główna siedziba znajduje się na Filipinach. Aspiruje on do rozszerzenia samowłaźczego kalifatu ISIS na Azję Południowo-Wschodnią. ISIS oficjalnie uznało

w formalnym sektorze finansowym, m.in. za pośrednictwem rachunków bankowych, kart bankowych oraz zarejestrowanych firm świadczących usługi pieniężne (w tym mobilne pieniądze usługodawcy)³⁷. W grudniu 2022 r. firma kryptograficzna TRM Labs zidentyfikowała wykorzystanie kryptowaluty do gromadzenia funduszy przez AFM. Chociaż były one niewielkie, odkrycie dostarczyło kolejnych dowodów na to, że ISIS i jego zwolennicy w Azji Południowej i Środkowej w coraz większym stopniu korzystają z aktywów wirtualnych, aby przenosić i gromadzić fundusze³⁸. TRM Labs wcześniej zidentyfikowało tadżyckie i pakistańskie grupy popierające ISIS, które wykorzystują kryptowalutę do szerzenia propagandy i rekrutacji bojowników³⁹. W tych działaniach mających na celu również zniszczenie sieci finansowego wsparcia dla terrorystów z ISIS-K z TRM Labs współpracował Narodowy Bank Tadżykistanu oraz firma Binance. W wywiadzie dla „Fortune” szef działu ds. zgodności z przepisami dotyczącymi przestępstw finansowych w Binance, Tigran Gambaryan, powiedział, że dochodzenie obejmowało także monitorowanie kanału Telegram popularnego wśród członków ISIS, a następnie podjęto działania mające na celu zlokalizowanie adresu portfela kryptograficznego używanego przez przywódcę terrorystów do otrzymywania darowizn. Przedstawiciele Binance stwierdzili, że informacje wywiadowcze odkryte przez jej zespół dochodzeniowy doprowadziły do aresztowania weteranów – starszych członków ISIS-K⁴⁰. To kolejny przykład możliwości wykorzystywania kryptowalut na potrzeby pozyskiwania i przemieszczania środków dla terrorystów ISIS-K. Kryptowaluty nadal są uważane

grupę za filię w 2016 r., a wśród jej członków znajdują się weterani starszych grup terrorystycznych lub bojowników z Azji Południowo-Wschodniej, takich jak Grupa Abu Sajjafa i Dżama'a Islamijja.

³⁷ Memorandum for Department of Defense Lead Inspector General (OIG-CA-24-012)..., s. 5.

³⁸ *Terrorist Financing: Six Crypto-Related Trends to Watch in 2023*, TRM Labs, 16 II 2023 r., <https://www.trmlabs.com/post/terrorist-financing-six-crypto-related-trends-to-watch-in-2023> [dostęp: 29 IV 2024].

³⁹ W 2023 r. amerykańskie Biuro ds. Kontroli Aktywów Zagranicznych (Office of Foreign Assets Control) nałożyło sankcje na 24 osoby i 29 podmiotów z siedzibą na Malediwach za rzekome powiązania z ISIS-K i Al-Kaidą. Wśród nich był Ali Szafiu, domniemany przedstawiciel ISIS-K na Malediwach, który do obsługi finansów terrorystów korzystał z portfela na blockchainie Tron. Szafiu dołączył do ISIS-K pod koniec 2018 r. Do Afganistanu udał się przez Pakistan. Był członkiem biura medialnego ISIS-K, a także właścicielem Panda Maldives Pvt Ltd – spółki zarejestrowanej na Malediwach. Większość funduszy Szafiu pochodzi z dużej scentralizowanej giełdy w postaci popularnej monety stabilnej Tether (USDT) zabezpieczonej w dolarach. Zob. A. Akartuna, *US sanctions target terrorist cryptoassets linked to ISIS in Afghanistan*, Elliptic, 31 VII 2023 r., <https://www.elliptic.co/blog/us-sanctions-target-terrorist-cryptoassets-linked-to-isis-in-afghanistan> [dostęp: 30 IV 2024].

⁴⁰ J.J. Roberts, *Binance says intel shared with authorities led to capture of senior ISIS members in Asia*, Fortune Crypto, 25 VIII 2023 r., <https://fortune.com/crypto/2023/08/25/binance-says-intel-shared-with-authorities-led-to-capture-of-senior-isis-members-in-asia/> [dostęp: 30 IV 2024].

za anonimowy, szybki i nienadzorowany mechanizm dla źródeł pozyskiwania aktywów i wykorzystywania ich w działalności terrorystycznej.

Aktywność ISIS-K na terenie Turcji obejmowała również działalność finansową tego ugrupowania. Kraj ten był wykorzystywany jako węzeł finansowy i tranzytowy. Radykałowie z ISIS-K, w związku z monitorowaniem ich przepływów finansowych przez rząd talibów afgańskich, znaleźli nowy sposób na obejście ograniczeń. Zaczęli wykorzystywać niedziałające przez jakiś czas komórki w Turcji i na obszarach przygranicznych z Syrią do dokonywania przelewów za pomocą systemu hawala. Niedawny akt oskarżenia wydany przez prokuraturę generalną w Stambule, ogłoszony w styczniu 2024 r. przez platformę informacyjną Artı Gerçek, dostarcza szczegółów na temat tego, w jaki sposób ISIS-K wykorzystywało Turcję do celów logistycznych. Służyła jako węzeł do transportu bojowników, a także do uzyskiwania sfałszowanych dokumentów, organizowania kryjówek oraz pozyskiwania broni i materiałów wybuchowych do ataków terrorystycznych⁴¹. Z informacji uzyskanych w ramach śledztwa prowadzonego w Turcji wynika, że Stany Zjednoczone i Turcja nałożyły sankcje na czterech Irakijczyków i dwie firmy z siedzibą w Turcji za wspieranie działalności finansowej ISIS na Bliskim Wschodzie. Sieć, na której czele stoi urzędnik ISIS Brukan al-Chatuni⁴², ułatwiała organizacji rekrutację i transfery finansowe. Stany Zjednoczone wymieniły Al-Chatuniego, jego dwóch synów – Muhammada Abd Al Hamida i Umara Abd Al Hamida oraz doradcę finansowego ISIS – Lu'ay Jasima Hammadięgo al-Dżuburiego⁴³. Pracowali za pośrednictwem firm Wadi Alrrafidayn for Foodstuffs i Sham Express, aby w całym regionie przekazywać ISIS fundusze. Posunięcie to zamroziło wszelkie znajdujące się pod jurysdykcją USA aktywa będące w posiadaniu tych mężczyzn, zakazano także przeprowadzania z nimi transakcji. Ponadto Turcja zamroziła aktywa tej sieci.

Al-Chatuni był szefem ds. finansowania zagranicznego w Wilajat al-Dżazirze, czyli jednym z oddziałów ISIS w rejonie północno-zachodniego Iraku⁴⁴. W 2016 r. przeniósł się do Turcji, aby zarządzać tam wspomnianą siecią do pozyskiwania aktywów finansowych na rzecz ISIS i przekazywania funduszy od darczyńców z Zatok Perskiej. W tym samym roku dołączył do komórki rekrutacyjnej ISIS, której

⁴¹ A. Bozkurt, *ISIS-K exploits Turkey for logistics...*

⁴² Brukan al-Chatuni zarządzał biurami hawala i odgrywał istotną rolę w zarządzaniu pieniędzmi ISIS, ich dalszym przekazywaniu i dystrybucji. Zob. *The United States and Türkiye Take Joint Action to Disrupt ISIS Financing*, U.S. Department of the Treasury, 5 I 2023 r., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1181> [dostęp: 2 V 2024].

⁴³ Tamże.

⁴⁴ A.Y. Zelin, *The Caliphate Project in Iraq Post-Mosul*, The Washington Institute for Near East Policy, 13 VII 2017 r., <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/caliphate-project-iraq-post-mosul> [dostęp: 30 IV 2024].

zadaniem było szerzenie ideologii poprzedniego emira ISIS Abu Bakra al-Baghdadięgo. W 2020 r. Al-Chatuni założył firmę Sham Express w celu nielegalnego przesyłania pieniędzy w imieniu doradców finansowych ISIS między Turcją, Syrią i Irakiem, czego dokonywał zwłaszcza Lu'ay Jasim. Doradcy finansowi ISIS wykorzystywali Sham Express także do wspierania przemytu złota z Syrii i Sudanu przez Irak, Egipt i Libię w celu generowania dodatkowych dochodów dla ISIS. Sham Express jest podmiotem wyznaczonym zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Departamentu Stanu USA nr 13224 za udzielanie ISIS pomocy materialnej, sponsorowanie lub zapewnianie mu wsparcia finansowego, materialnego lub technologicznego bądź towarów lub usług⁴⁵.

Jako odpowiedzialny za dostarczanie środków finansowych na działalność terrorystyczną jest wskazywany także inny członek ISIS-K – Ismatullah Chalozai. To ustalony przez USA doradca finansowy tej organizacji. Dnia 22 listopada 2021 r. Departament Skarbu USA umieścił go na liście Specially Designated Nationals (pol. lista specjalnie wyznaczonych obywateli) ze względu na jego rolę w finansowaniu operacji ISIS-K. Według doniesień w celu przekazywania środków finansowych na działalność organizacji prowadził on turecką firmę. Ponadto Chalozai, aby zwiększyć przychody ISIS-K, w Zjednoczonych Emiratach Arabskich nadzorował program finansowania, który obejmował wysyłanie w celu odsprzedaży artykułów luksusowych do różnych miejsc docelowych na świecie. Chalozai pomagał ponadto w przeprowadzaniu przez granicę ludzi działających na rzecz ISIS-K. W jednym przypadku osobiście przemycił kuriera ISIS-K z Afganistanu do Turcji⁴⁶.

Aktywność finansowa ISIS-K jest przedmiotem rozpoznania także talibańskich władz w Afganistanie. W czerwcu 2023 r. został aresztowany Abdul Malik (alias „Maliki”), który był odpowiedzialny za zbieranie funduszy z Niemiec, Ukrainy i Hiszpanii w celu ich dystrybucji wśród terrorystów ISIS-K. Malik ujawnił śledczym, że zebrał dla grupy 15 000 dolarów z Ukrainy, 5000 euro z Niemiec i 1500 euro z Hiszpanii⁴⁷. Potencjał ISIS-K pozwolił na stworzenie sieci powiązań i aktywnych członków zajmujących się kierunkowo pozyskiwaniem funduszy finansowych na rzecz tej organizacji. Z uwagi na skuteczność działań kontrterrorystycznych

⁴⁵ US, *Turkey Sanction ISIS Financial Network*, Wilson Center, 13 I 2023 r., <https://www.wilsoncenter.org/article/us-turkey-sanction-isis-financial-network> [dostęp: 29 IV 2024].

⁴⁶ *Ismatullah Khalozai*, Counter Extremism Project, <https://www.counterextremism.com/extremists/ismatullah-khalozai> [dostęp: 30 VI 2024].

⁴⁷ „W trakcie śledztwa Maliki ujawnił, że jego misją było motywowanie zagranicznej młodzieży muzułmańskiej do przyłączenia się do ISIS-K i zbieranie na jego rzecz datków finansowych, zwłaszcza z Ukrainy, Niemiec i Hiszpanii”. Zob. A. Mehmood, *In Major Blow, Afghan Special Forces Arrest Terrorist IS-K Finance Head*, The Media Line, 1 VI 2023 r., <https://themedialine.org/top-stories/in-major-blow-afghan-special-forces-arrest-terrorist-is-kp-finance-head/> [dostęp: 30 VI 2024].

w zakresie rozpoznania finansowo-logistycznego pośrednie centra pozyskiwania środków muszą zmieniać swoją lokalizację. Warto zauważyć, że poszczególne pośrednie komórki finansowe były budowane w państwach ościennych lub obszarach, w których ISIS-K planowało zamachy.

Czynniki sprzyjające przepływowi środków finansowych na działalność terrorystyczną ISIS-K

Obecnie w Afganistanie dominuje nieformalny, słabo regulowany system finansowy hawala, ponieważ większość Afgańczyków pozostaje wykluczona z formalnego systemu bankowego. Afganistan nadal posługuje się hawalą głównie do otrzymywania przekazów pieniężnych z zagranicy, rozsyłania pieniędzy po całym kraju i importowania towarów od państw sąsiednich, takich jak Iran i Pakistan. Uznaje się, że na terenie Afganistanu w systemie hawala krąży więcej pieniędzy niż w formalnym systemie bankowym⁴⁸. Od ok. 2018 r. Bank Centralny Afganistanu (Da Afghanistan Bank) podejmował niepopularne politycznie kroki w celu poprawy nadzoru nad systemem hawala. Wysiłki te poprawiły sytuację systemu finansowego Afganistanu, a dzięki znacznej pomocy międzynarodowej kraj ten został w 2017 r. usunięty z szarej listy jurysdykcji międzyrządowej Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (The Financial Action Task Force)⁴⁹. Reformy obejmowały nałożenie na hawaladarów (zwłaszcza handlarzy walutami, zwanymi sarafis) obowiązku zmiany statusu prawnego z jednoosobowej działalności gospodarczej na status spółki i ubiegania się o nowe licencje jako korporacje, zakazanie hawaladarom udzielania pożyczek i przechowywania depozytów, wymaganie gromadzenia informacji (takich jak dokumenty od klientów) w celu spełnienia obowiązków Know Your Customer (KYC)⁵⁰ oraz nakazanie składania raportów o podejrzonej działalności (Suspicious Activity Reports) w przypadku klientów: podejrzanych o popełnienie przestępstwa, takie jak pranie pieniędzy, finansowanie terroryzmu, uchylanie się

⁴⁸ Zob. szeroki raport na temat systemu hawala w Afganistanie: S.M. Maimbo, *The Money Exchange Dealers of Kabul A Study of the Hawala System in Afghanistan*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2003 r., <https://documents1.worldbank.org/curated/pt/335241467990983523/pdf/269720PAPER0Money0exchange0dealers.pdf> [dostęp: 4 V 2024].

⁴⁹ *Afganistan*, FATE, <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/detail/Afghanistan.html> [dostęp: 4 V 2024].

⁵⁰ *Know Your Customer* (pol. poznaj swojego klienta) to procedura, dzięki której instytucje finansowe mogą sprawdzać klientów i pozyskiwać o nich kluczowe informacje. Podstawą prawną KYC w Polsce są przepisy *Ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*. Zob. *KYC – wszystko, co warto wiedzieć o tej procedurze*, Firmove, 26 IX 2023 r., <https://firmove.pl/aktualnosci/biznes/prowadzenie-firmy/co-to-jest-procedura-kyc> [dostęp: 2 V 2024].

od płacenia podatków, oszustwa lub handel narkotykami⁵¹. Silny system hawala, a jednocześnie słaby system bankowy na terytorium Afganistanu sprzyjają także przemieszczaniu, również poza terytorium państwa, środków pochodzących z produkcji i handlu narkotykami (opium), których nie można byłoby realizować w formalnym systemie bankowym. Biznes narkotykowy pozostaje na terenie Afganistanu jednym z głównych źródeł finansowania terroryzmu.

Finansowanie zamachu w Moskwie

Dnia 28 marca 2024 r. rosyjskie służby poinformowały o aresztowaniu kolejnego podejrzanego, który miał finansować zamach w Krasnogorsku. Komitet Śledczy Federacji Rosyjskiej przekazał w oświadczeniu, że do przygotowania zamachu wykorzystano pieniądze oraz kryptowaluty z Ukrainy⁵². Jak wskazano w komunikacie Komitetu:

(...) w wyniku pracy z zatrzymanymi terrorystami, badania odebranych im urządzeń technicznych oraz analizy informacji o transakcjach finansowych uzyskano dowody na ich powiązania z ukraińskimi nacjonalistami. Śledczy dysponują danymi, że sprawcy ataku terrorystycznego otrzymali z Ukrainy znaczne sumy pieniędzy i kryptowalut, które posłużyły do przygotowania przestępstwa. Zidentyfikowano i zatrzymano kolejnego podejrzanego zaangażowanego w program finansowania terroryzmu. Śledczy zwrócą się do sądu o zastosowanie również wobec niego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania⁵³.

Od razu po dokonaniu zamachu (tj. od 22 marca 2024 r.) organy państwa i służby śledcze wysunęły tezę, że wsparcia terrorystom udzielała strona ukraińska. Szef Federalnej Służby Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (Федеральная служба безопасности Российской Федерации, FSB) Aleksander Bortnikow potwierdził, że atak terrorystyczny został przygotowany przez islamskich radykałów, ale według

⁵¹ A. Zerden, *Reassessing Counter Terrorism Financing in a Taliban-Controlled Afghanistan*, Just Security, 17 IX 2021 r., <https://www.justsecurity.org/78221/reassessing-counter-terrorism-financing-in-a-taliban-controlled-afghanistan/> [dostęp: 30 IV 2024].

⁵² Komitet Śledczy Rosji: atak był finansowany z Ukrainy. Ostra reakcja Białego Domu, Onet, 28 III 2024 r., <https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/komitet-sledczy-rosji-znaleziono-powiazania-z-ukrainskimi-nacjonalistami/hphjhs1,79cfc278> [dostęp: 29 III 2024].

⁵³ Председатель СК России заслушал ход расследования уголовного дела о теракте в Красногорске, Следственный комитет Российской Федерации (Priedsedatiel SK Rossii zasluszał chod rassledowanija ugołownogo diela o tieraktie w Krasnogorskie, Sledstwiennyj komitet Rossijskoj Fiedieracyi), 28 III 2024 r., <https://sledcom.ru/news/item/1871554/> [dostęp: 29 III 2024].

niego ukraińskie służby specjalne ułatwiły jego przeprowadzenie⁵⁴. Z taką samą oceną wystąpił prezydent kraju. Według FSB napastnicy po ataku terrorystycznym planowali przekroczyć granicę rosyjsko-ukraińską, ponadto służba poinformowała o kontaktach, jakie sprawcy ataku mieli w Ukrainie (informacja z 23 marca, przekazana w komunikacie FSB w trakcie przemieszczania zatrzymanych z okolic Brińska do Moskwy)⁵⁵. W czasie śledztwa w sprawie karnej dotyczącej ataku terrorystycznego w CCH śledczy zatrzymali 28 marca sprawcę, który prawdopodobnie pochodził z Tadżykistanu. Miał on przekazać jednemu ze sprawców ataku Szamsidinowi Fariduniemu (wpisanemu przez Rosfinmonitoring⁵⁶ na listę osób zamieszanych w ekstremizm lub terroryzm) kartę bankową do konta, na którym znajdowały się pieniądze na przygotowanie ataku na CCH. Terrorysty nie mieli aplikacji bankowych. W telefonie jednego z oskarżonych znaleziono numery kodów PIN⁵⁷, które posłużyły do wypłaty pieniędzy z bankomatu⁵⁸. Rosyjskie źródła sugerują, że sprawcy korzystali również ze wsparcia finansowego w kryptowalutach (według KŚFR aktywa te, fundusze i kryptowalutę, sprawcy otrzymali od Ukrainy)⁵⁹.

⁵⁴ *Бортников заявил о вербовке исполнителей теракта в «Крокусе» в диаспоре*, РБК (*Bortnikov zająwił o wiewbówkie ispołnitielej tierakta w «Krokusie» w diasporie*, RBK), 4 X 2024 r., <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/66ff97779a794727330ea66d> [dostęp: 11 X 2024]; *Глава ФСБ заявил, что спецслужбы Украины содействовали теракту в Crocus*, Интерфакс (*Gława FSB zająwił, czto spiecslużby Ukrainy sođejstwowali tieraktu w Crocus*, Intierfaks), 26 III 2024 r., <https://www.interfax.ru/russia/952541> [dostęp: 4 IV 2024].

⁵⁵ *ФСБ России задержаны террористы, принимавшие непосредственное участие в осуществлении террористического акта в комплексе «Крокус сити холл»*, ФСБ (*FSB Rossii zadierżanyterroristy, priniławszyje nieposredstwiennoje uczastije w osuszczestwlenii tierroristiczeskogo akta w kompleksie «Krokus siti chołł»*, FSB), 23 III 2024 r., <http://www.fsb.ru/fsb/press/message/single.htm%21id%3D10439949%40fsbMessage.html> [dostęp: 2 V 2024].

⁵⁶ Rosfinmonitoring (Федеральная служба по финансовому мониторингу, Росфинмониторинг) – rosyjska jednostka analityki finansowej.

⁵⁷ Kod PIN (Personal Identification Number) to 4-cyfrowy kod zabezpieczający transakcje dokonywane kartą płatniczą.

⁵⁸ Я. Штурма, Р. Солдатов, *Цифровой силуэт: теракт в «Крокусе» финансировали криптовалютой*, Известия (Ja. Szturma, R. Soldatow, *Cyfrowoj siluet: tierakt w «Krokusie» finansirowali kriptowalutoj*, Izwiestija), 28 III 2024 r., <https://iz.ru/1673581/iana-shturma-roman-soldatov/tcifrowoi-siluet-terakt-v-krokuse-finansirovali-kriptoaliutoi> [dostęp: 1 V 2024].

⁵⁹ Agencja RIA Novosti ustaliła, z jakiej kryptowaluty mogli korzystać sprawcy ataku terrorystycznego. Adres portfela (na platformie Tronscan) został opublikowany na kanale Telegramu powiązanym z ISIS-K. Jak wynika z publikacji, przez portfel kryptowalutowy przeszła połowa kwoty obiecanej terrorystom za atak na salę koncertową. W dniu, w którym doszło do ataku terrorystycznego, odnotowano po cztery wpływy i wyjścia środków – w sumie operowano kwotą 2525 dolarów. Zob. «*PIIA Nowosti*» *нашло криптокошелек-посредник в деле о теракте в «Крокусе»*, РБК («*RIA Nowosti*» *naszło kriptokoszelek-posrednik w dele o terakte w «Krokuse»*), RBK), 30 III 2024 r., <https://www.rbc.ru/politics/30/03/2024/6607a2049a79474719e7d435> [dostęp: 3 V 2024].

Ponadto w śledztwie ujawniono wątek turecki. Dwaj sprawcy zamachu, tj. Szamsidin Fariduni⁶⁰ i Saidakrami Rachabalizoda, przed przybyciem do Rosji mieszkali w centralnych dzielnicach Sztambułu. Fariduni przeszedł w Turcji przeszkolenie niezbędne do dokonania ataku terrorystycznego. Prowadzili je nauczyciele i mentorzy, którzy walczyli w szeregach ISIS w Afganistanie i Syrii⁶¹.

Bez dostępu do akt sprawy można jedynie założyć, że wyniki śledztwa prowadzonego przez KŚFR miały potwierdzić tezę o finansowym i logistycznym wsparciu terrorystów przez Ukrainę. Zdecydowanie odmienne stanowisko prezentuje rząd USA, który wskazał, że zamachu dokonało ISIS-K. Stwierdził on także, że strona rosyjska była z wyprzedzeniem informowana przez ISIS o ryzyku zamachu terrorystycznego, z doprecyzowaniem, że może do niego dojść w trakcie imprezy masowej, np. koncertu⁶².

Tezie o inspirowaniu ataku ze strony Ukrainy forsowanej przez organy państwa rosyjskiego i KŚFR mogą przeczyć wskazane dalej argumenty. Podzielono je na dwie grupy. Pierwsza dotyczy samych podstaw do przeprowadzenia ataków uznanych za terrorystyczne, druga odnosi się do niespójności w zakresie wskazywania na ukraińskie zaangażowanie w aktywność terrorystyczną.

- 1) Podstawy do przeprowadzania ataków terrorystycznych na terytorium Rosji przez ugrupowania muzułmańskie, w tym ISIS, niezależne od wojny w Ukrainie:

⁶⁰ Szamsidin Fariduni opublikował osiem zdjęć w sieciach społecznościowych. Prawie wszystkie z nich jako geolokalizację wskazują „Aksaray, Sztambuł”. Wśród nich znajdują się fotografie z meczetu, a także zdjęcia samego Fariduniego. Zob. *Fariduni, oskarżony o atak na ratusz w Crocus, opublikował 23 lutego zdjęcie ze Sztambułu*, Top War, 25 III 2024 r., <https://pl.topwar.ru/238994-obvinjaemj-v-napadenii-na-krokus-siti-holl-fariduni-23-fevralja-opublikoval-foto-iz-stambula.html> [dostęp: 4 V 2024]; *Two Moscow attack suspects travelled 'freely' as no arrest warrants issued, Turkish official says*, France24, 26 III 2024 r., <https://www.france24.com/en/middle-east/20240326-turkey-detains-scores-of-is-group-suspects-in-nationwide-raids> [dostęp: 30 IV 2024].

⁶¹ Zob. *Turkey's revolving door policy for release of ISIS suspects may lead to new terror incidents*, Nordic Monitor, 26 III 2024 r., <https://nordicmonitor.com/2024/03/turkeys-revolving-door-policy-for-release-of-isis-suspects-may-lead-to-new-terror-incidents/> [dostęp: 4 IV 2024]. Na temat roli ośrodków szkoleniowych w Turcji zob. szerzej: F. Shahbazov, *What Does a Recent ISIS-K Terror Attack Mean for Turkey?*, Stimson, 14 III 2024 r., <https://www.stimson.org/2024/what-does-a-recent-isis-k-terror-attack-mean-for-turkey/> [dostęp: 4 V 2024].

⁶² Po zapobiegnięciu 7 III 2024 r. atakowi ISIS-K na synagogę ambasada USA w Moskwie opublikowała na swojej stronie ostrzeżenie dla obywateli amerykańskich, aby unikali dużych zgromadzeń, zwłaszcza koncertów. Ponowiono też wezwania do opuszczenia Rosji przez obywateli USA: „Ambasada na bieżąco monitoruje doniesienia, że ekstremiści mają wkrótce plany wybrania za cel dużych zgromadzeń w Moskwie, w tym koncertów, zatem obywatelom USA należy zalecić unikanie dużych zgromadzeń w ciągu najbliższych 48 godzin”. Zob. *Security Alert: Avoid Large Gatherings over the Next 48 Hours*, U.S. Embassy & Consulates in Russia, 8 III 2024 r., <https://ru.usembassy.gov/security-alert-avoid-large-gatherings-over-the-next-48-hours/> [dostęp: 29 III 2024].

- Główną przyczyną wrogiego stosunku dżihadystów do Rosji były jej działania prowadzone w czasie drugiej wojny czeczeńskiej (1999–2009), kiedy brutalnie rozprawiła się ona z islamskimi ekstremistami walczącymi o niepodległość państwa w większości muzułmańskiego.
- Rosyjskie siły powietrzne i najemnicy z Grupy Wagnera wzięli udział w 2015 r. we wsparciu reżimu Baszara al-Asada w Syrii, gdzie walczył on z ISIS. W tym czasie ISIS starało się przejąć kontrolę nad terytoriami Iraku i Syrii w celu budowania nowego kalifatu metodami terrorystycznymi. Udział Rosji w tej wojnie zmienił całkowicie przebieg wojny domowej w Syrii na korzyść Asada. Zaangażowanie Rosji w Syrii jednoznacznie sytuowało ją jako państwo wrogie wobec ISIS i mogło wzbudzić chęć odwetu w postaci zamachów terrorystycznych.
- Aktywność oddziałów ISIS na terenie Azji obejmuje działalność w rosyjskim, w większości muzułmańskim regionie Kaukazu Północnego, przede wszystkim w rosyjskich republikach: Czeczenii, Dagestanie, Inguszetii i Kabardo-Bałkarii. Z tego obszaru wywodzą się także bojownicy będący w szeregach ISIS-K.
- Wymierzone w rosyjskich obywateli były już zamachy zorganizowane w 2022 r. (w Uzbekistanie, Tadżykistanie i w Iranie) oraz atak na ambasadę Rosji w Kabulu.
- Zamach mógł być wynikiem kilku czynników: 1) wrogiego podejścia do ISIS-K władz talibów w Afganistanie oraz władz pakistańskich, 2) kreowania się ISIS-K na jedyne ugrupowanie broniące religii i porządku muzułmańskiego w przeciwieństwie do talibów, 3) wprowadzenia elementów destrukcyjnych, mających na celu utrudnianie realizacji porozumień pomiędzy talibami a władzami rosyjskimi, 4) ogłoszenia w przestrzeni międzynarodowej, że takie ugrupowanie o poglądach radykalnych istnieje i jest skuteczne (zwłaszcza w świetle stanowiska o skuteczności zwalczania ISIS-K przez rząd talibów z końca 2023 r.)⁶³.
- Rosja pozytywnie ułożyła swoje relacje z talibami rządzącymi Afganistanem po wyjściu z tego kraju amerykańskich wojsk i administracji. ISIS pozostaje w stałym konflikcie z władzami centralnymi w Kabulu. Rząd kabulski zachowuje dystans wobec wojny w Ukrainie i stale zmierza w kierunku zwiększenia szans na uznanie go na forum międzynarodowym przez inne państwa. Pozytywne relacje z USA mają zapewnić, że talibowie są w stanie kontrolować terytorium Afganistanu także

⁶³ D. Byman, *What to Make of the ISIS-K Attack on Moscow*, Lawfare, 27 III 2024 r., <https://www.lawfaremedia.org/article/what-to-make-of-the-isis-k-attack-on-moscow> [dostęp: 29 IV 2024].

metodami krajowymi, bez ingerencji zewnętrznej, tak aby zapobiec eskalacji terroryzmu na świecie. Państwo Islamskie Chorasanu posiada na terenie Afganistanu i Pakistanu swoją główną ostoję gwarantującą sprawne funkcjonowanie organizacyjne.

- Wrogość wobec FR jest potęgowana także przez obecność najemników Grupy Wagnera w Afryce, co postrzegane jest jako zagrożenie dla oddziałów ISIS w tym regionie.
- Muzułmańscy terroryści na terenie Rosji mogą przejawiać chęć zemsty za jej politykę wewnętrzną wobec różnych narodowości pochodzenia muzułmańskiego. Raporty organizacji praw człowieka, takich jak Amnesty International, dokumentują przypadki dyskryminacji, inwigilacji i przemocy wymierzonej w muzułmanów w Rosji. Polityka rosyjskiego rządu, rzekomo mająca na celu zwalczanie ekstremizmu, często skutkowałą ograniczaniem praktyk religijnych i naruszeniami podstawowych praw mniejszości, szczególnie na Krymie zaanektowanym przez Rosję w 2014 r.⁶⁴
- Prawdopodobna zmiana strategii działania ISIS-K w 2024 r. Wcześniej grupa atakowała głównie cele w Stanach Zjednoczonych i Europie Zachodniej, w 2024 r. natomiast przeprowadziła ataki w Iranie i w Rosji, tj. państwach, które w latach 2014–2017 odegrały znaczącą rolę w zwalczaniu ISIS w Syrii. Grupa nie podjęła jednak wobec nich działań odwetowych, pomimo że mogła to zrobić ze względu na słabe punkty systemów bezpieczeństwa w tych państwach⁶⁵.
- Mogą mieć znaczenie błędy popełnione w zakresie rozpoznawania zagrożenia i reakcji (nie zareagowano na ostrzeżenia ze strony przedstawicieli rządu USA) na zagrożenie terrorystyczne wymierzone w Rosję⁶⁶.
- Wojna w Ukrainie i aktywność rosyjskich służb wobec bojowników w ISIS mają inny kontekst. Śledztwo niezależnego portalu Meduza z maja 2023 r. ujawniło, że rosyjskie służby wywiadowcze werbowały byłych terrorystów z ISIS do działań w Ukrainie. Kreml wysyłał ich

⁶⁴ I. Gautam, *Why Russia Became A Target For The Islamic State: Analysis Of The Moscow Concert Hall Attack*, News X, 23 III 2024 r., <https://www.newsx.com/world/why-russia-became-a-target-for-the-islamic-state-analysis-of-the-moscow-concert-hall-attack/> [dostęp: 29 III 2024].

⁶⁵ M. Cengiz, *COLUMN: ISIS-K's Evolving Strategies Across the Region and the Enigma Surrounding its Assault in Russia*, Homeland Security Today, 26 III 2024 r., <https://www.hstoday.us/featured/column-isis-ks-evolving-strategies-across-the-region-and-the-enigma-surrounding-its-assault-in-russia/> [dostęp: 30 IV 2024].

⁶⁶ *Ambasada USA w Moskwie ostrzega: istnieje ryzyko ataku „ekstremistów”*, PAP, 9 III 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/ambasada-usa-w-moskwie-ostrzega-istnieje-ryzyko-ataku-ekstremistow> [dostęp: 2 V 2024].

na front w celu infiltracji tatarskich batalionów walczących po stronie Kijowa, a także zlecał zabójstwa⁶⁷. Możliwe, że rosyjskie służby kreowały sytuację implikującą organizowanie przez Ukrainę wsparcia finansowo-logistycznego dla sprawców zamachu w CCH⁶⁸. Kontekst operacji wywiadowczych wskazuje na to, że Rosja mogła postawić tezę z jednej strony o finansowaniu Ukrainy przez „terrorystów”, a z drugiej, że to Ukraina finansuje terrorystów mających działać przeciwko Rosji.

2) Niespójności we wskazywaniu na zaangażowanie Ukrainy w działania terrorystyczne i jej powiązania z zamachami w Rosji:

- Dotychczasowe ukraińskie działania skupiały się na innych przedsięwzięciach, przede wszystkim na obronie terytorium w bezpośrednich działaniach wojennych. Ponadto Ukraina zmagą się z posądzeniami o udzielanie wsparcia militarnego rosyjskim partyzantom oraz wsparcia logistycznego jednostkom wojskowym działającym na froncie rosyjsko-ukraińskim w obwodzie kurskim i biełgorodzkiem⁶⁹.
- Posłużenie się organizacją terrorystyczną nie byłoby korzystne dla Ukraińców z militarnego punktu widzenia. Terrorysty przede wszystkim atakują skupiska ludzi, aby wywołać strach i zmusić do spełnienia ich postulatów. Wywoływanie konfliktów wewnętrznych w rosyjskim społeczeństwie nie jest dla Ukrainy korzystne pod względem taktycznym. Brak podziałów społecznych może bowiem sprzyjać innej, sprzyjającej interesom Ukrainy, konfrontacji: rosyjskie społeczeństwo – władza na Kremlu. Zatem jakikolwiek cel, który należałoby zakwalifikować jako korzystny dla Ukraińców, nie byłby osiągnięty, gdyby Ukraina wspierała działania ISIS-K wobec Rosji.
- Walka z ISIS-K to także walka z ugrupowaniem, które nie chce doprowadzić do ustabilizowania się talibskiej władzy centralnej w Afganistanie. Gdyby Ukraińcy wspierali to ugrupowanie, chociażby przy organizacji zamachów, działania te byłyby wymierzone w jej głównego sojusznika, czyli USA. Wydaje się to mało prawdopodobnym postępowaniem

⁶⁷ Z ISIS do FSB. Ujawniamy, jak Kreml szukał nowych agentów w Państwie Islamskim i wysłał ich do Ukrainy. „Jesteś naszymi oczami i uszami”, Onet, 29 III 2024 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/ujawniamy-jak-kreml-werbował-agentów-z-isis-mieli-tajna-misję-w-ukrainie/yfy6wlm> [dostęp: 12 V 2024].

⁶⁸ Chodzi tu zwłaszcza o turecką fundację IHH (IHH Humanitarian Relief Foundation), za której pośrednictwem mogła być realizowana pomoc dla Ukrainy i Syrii. Zob. tamże.

⁶⁹ Rosyjscy partyzanci walczą w pięciu wsiach obwodu biełgorodzkiego, Defence24, 14 III 2024 r., <https://defence24.pl/wojna-na-ukrainie-raport-specjalny-defence24/rosyjscy-partyzanci-walczą-w-pięciu-wsiach-obwodu-biełgorodzkiego> [dostęp: 18 VIII 2024].

w związku z tym, że Stany Zjednoczone są głównym koordynatorem udzielania Ukrainie wsparcia na potrzeby działań wojennych.

- Posłużenie się przez Ukraińców ugrupowaniem terrorystycznym byłoby zdecydowanie niekorzystne z uwagi na jej poszukiwanie nie tylko militarnego, lecz także politycznego wsparcia walki o utrzymanie integralności terytorialnej i pomyślnie zakończenie wojny z Rosją. Państwa demokratyczne w obronie własnych interesów politycznych odwróciłyby się od Ukrainy w przypadku uzyskania wiedzy, że posługuje się ona metodami terrorystycznymi.
- Czym innym jest udział obywateli pochodzenia muzułmańskiego w oddziałach walczących po stronie Ukrainy, a czym innym nawet niejawnie wspieranie aktywności jasno zadeklarowanego ugrupowania terrorystycznego. Pierwsze dotyczy walki o przywrócenie integralności terytorium ukraińskiego, drugie – posługiwania się nieakceptowanymi, również przez Ukrainę, metodami terrorystycznymi.
- Ukraina założyła wiele spraw w Międzynarodowym Trybunale Sprawiedliwości (MTS) w Hadze przeciwko Rosji jako państwu terrorystycznemu, które finansowo i logistycznie wspiera aktywną działalność terrorystyczną podejmowaną m.in. na terytorium Ukrainy (chodzi tu zwłaszcza o finansowanie tzw. republik ludowych). Tym samym, gdyby Ukraina dokonała wsparcia finansowo-logistycznego ataku na CCH, postawiłaby się przed MTS w bardzo negatywnym świetle. Zniweczyłaby dotychczasowe wyroki, w miarę stabilne pod względem orzecznictwem, traktujące ją jako ofiarę ataku z 24 lutego 2022 r., a nie inicjatora. Ukraina oczekiwała stwierdzenia przez MTS, że Rosja naruszyła postanowienia konwencji o zwalczaniu finansowania terroryzmu (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism)⁷⁰ z 1999 r.
- Aktualny stan wiedzy pozwala stwierdzić, że centra finansowe i logistyczne ISIS-K znajdują się w Turcji, a nie w Ukrainie.
- Działający na terenie Turcji członkowie ISIS-K po przybyciu do tego kraju zostali zakwaterowani w hotelach w dzielnicy Fatih w Stambule, a także w kryjówkach w różnych tureckich prowincjach. Otrzymali sfałszowane afgańskie paszporty i dokumenty tożsamości, aby ułatwić podróż drogą lądową do Afganistanu przez Iran. Te fałszywe dokumenty

⁷⁰ Międzynarodowa Konwencja o Zwalczaniu Finansowania Terroryzmu przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 9 grudnia 1999 r.

tożsamości przygotowano w Turcji, Syrii i Afganistanie (informacja z lutego 2024 r. obejmuje okres od 2022 r.)⁷¹.

- Bezpośredni zamachowcy są celowo izolowani od pozostałych komórek terrorystycznych, zwłaszcza finansowych i logistycznych. Są to osoby bezpośrednio narażone na zatrzymanie i oskarżenia w śledztwie, co mogłoby ujawnić głębsze struktury samej organizacji, w tym sposób jej finansowania. Budowanie zaplecza finansowo-logistycznego wymaga czasu i zaangażowania, trudno zatem uznać ISIS-K za organizację, która nie przestrzegałaby takich zasad bezpieczeństwa. Ponadto wielu „finansowych akolitów” z różnych względów chciałoby pozostać anonimowymi. Takie podejście pozwala na budowanie w miarę stabilnej infrastruktury wsparcia dla organizacji terrorystycznej. „Proste” przełożenie informacji od bezpośredniego sprawcy na zakonspirowane struktury finansowe terrorystów nie wydaje się logicznym posunięciem.
- Nie wydaje się prawdziwe, aby przy osobach zatrzymanych i typowanych jako sprawców zamachu na CCH ujawniono dokumenty i karty, które wskazywałyby na dokonanie transferów środków dla nich bezpośrednio przed zamachem. Do przeprowadzenia ataku terrorystycznego nie przystępuje się z posiadanymi przy sobie śladami i dowodami jego finansowania. Tego typu wsparcie jest możliwe do wykazania na dalszym etapie śledztwa, np. przez powiązanie zatrzymanych z kontami, kartami kredytowymi, uprawnieniami do dysponowania kryptowalutami. Należy mieć na uwadze, że wydatkowanie środków mogło odbywać się za pomocą gotówki, co nie ma swojego odzwierciedlenia w systemach płatniczych. Płatność w gotówce znacznie ogranicza i zmniejsza zakres informacji w łańcuchu dostaw środków wykorzystanych bezpośrednio na organizację zamachu. Występuje także brak zależności między miejscem rozliczeń finansowych a miejscem uplasowania serwerów, za których pośrednictwem środki transakcyjne są dostarczane.
- Jak zauważono, skupienie się na Ukrainie może narazić Rosję na większą liczbę ataków ze strony ISIS-K, ponieważ nie uwzględnia ona rzeczywistych powodów, dla których jest celem tego ugrupowania terrorystycznego. Państwo Islamskie Chorasanu będzie się starało wykazać swój ewidentny cel w Rosji i jego realizację niepowiązaną z działaniami

⁷¹ A. Bozkurt, *ISIS-K exploits Turkey for logistics...*

rosyjskiego wojska w Ukrainie⁷². To oznacza możliwość nasilenia się aktów terrorystycznych ze strony ISIS-K (o ile wciąż ma on wystarczający do tego potencjał), aby zwrócić uwagę mediów na realizację ich najważniejszego celu, przez co to ugrupowanie pozostanie rozpoznawalne w świecie muzułmańskim. Nadal głównym celem ISIS-K jest zrzeszenie ze sobą wszystkich ziem muzułmańskich, również tych wchodzących aktualnie w skład terytorium Federacji Rosyjskiej. Jest to cel zdecydowanie odmienny od tego, jaki ma Ukraina w konflikcie z Rosją.

W dniu 28 marca 2024 r. KŚFR ogłosił, że otrzymał dowody na powiązania pomiędzy napastnikami w sali koncertowej CCH a „ukraińskimi nacionalistami”⁷³. Wskazano, że w telefonach komórkowych sprawców znaleziono zdjęcia mężczyzn w ukraińskich mundurach wojskowych trzymających flagę Ukrainy i zdjęcie znaczka pocztowego przedstawiającego rosyjski okręt wojenny i żołnierza wykonującego wulgarny gest⁷⁴, co miało informować o „związku między tym aktem terrorystycznym a specjalną operacją wojskową”⁷⁵. Rosyjskie władze podały, że ostatnim właścicielem białego samochodu marki Renault, którym oskarżony w ataku na CCH uciekł z Moskwy, był 33-letni obywatel Rosji Aminjon Isłomow. Według śledczych jego brat, 24-letni Dilowar, sprzedał samochód terrorystom. Zgodnie z ustaleniami śledztwa Isłomowowie (...) *udzielili pomocy w przygotowaniu ataku terrorystycznego. Pomoc polegała na tym, że zapewnili mieszkanie do pobytu terrorystów, samochód do transportu oraz przewieźli fundusze*⁷⁶. Obaj zostali aresztowani 25 marca 2024 r.

⁷² What is ISIS-K, the group that allegedly carried out the Moscow concert hall attack?, The New Arab, 23 III 2024 r., <https://www.newarab.com/news/what-isis-k-group-behind-moscow-concert-attack> [dostęp: 29 III 2024].

⁷³ Председатель СК России заслушал ход...

⁷⁴ Gest ten oraz słowa „Русский военный корабль, иди нахуй!” stały się symbolem sprzeciwu wobec rosyjskiej agresji. Napis jest rozpowszechniany na stoiskach i billboardach, koszulkach i innych produktach. Fraza ta została użyta przez funkcjonariusza Straży Granicznej Romana Gribowa jako odpowiedź na żądania poddania się podczas ataku rosyjskiego krążownika raketowego Moskwa na Wyspę Wężową 24 II 2022 r.

⁷⁵ СК объяснил связь между терактом в «Крокусе» и военной операцией, РБК (SK objasnił swiaz' miedzdu tieraktom w «Krokusie» i wojennoj operacyjej, RBK), 5 IV 2024 r., <https://www.rbc.ru/politics/05/04/2024/660f866f9a794799ed19e962> [dostęp: 18 XI 2024]. Zob. także: СК нашел связь между терактом в «Крокусе» и военной операцией на Украине (SK naszel swiaz' miedzdu tieraktom w «Krokusie» i wojennoj operacyjej na Ukrainie), RTVI, 5 IV 2024 r., <https://rtvi.com/news/sk-nashel-svyaz-mezhdu-teraktom-v-krokuse-i-voennoj-operacziej-na-ukraine/> [dostęp: 18 XI 2024].

⁷⁶ А. Зарифи, Ш. Абдулло, Сестра Фаридуна Шамсиддина, одного из фигурантов дела о теракте, является женой бывшего владельца „Рено”, Радио Озоди (A. Zarifi, Sz. Abdullo, Siestra Fariduna Szamsiddina, odnogo iz figurantow diela o tieraktie, jawlajetsia zenoj bywshego wladielca „Rieno”, Radio Ozodi), 29 III 2024 r., <https://rus.ozodi.org/a/32883693.html> [dostęp: 1 V 2024].

W dniu 9 kwietnia 2024 r. KŚFR na podstawie wyników śledztwa wszczął sprawę karną w sprawie udziału wyższych urzędników ze Stanów Zjednoczonych i krajów NATO w finansowaniu terroryzmu (część 4 art. 205 ust. 1 Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej). Kontrolę zlecono na wniosek grupy deputowanych do Dumy Państwowej⁷⁷. Dalsze działania KŚFR wykazały, że środki na finansowanie ataków terrorystycznych w Rosji dostarczano za pośrednictwem ukraińskiej firmy Burisma⁷⁸. *Stwierdzono, że środki finansowe otrzymywane za pośrednictwem organizacji komercyjnych, w szczególności działającego na Ukrainie koncernu naftowo-gazowego Burisma Holdings, były w ostatnich latach wykorzystywane do przeprowadzania aktów terrorystycznych na terenie Federacji Rosyjskiej, a także za granicą, w celu wyeliminowania prominentnych osobistości politycznych i publicznych oraz wyrządzenia szkód gospodarczych*⁷⁹. Na konferencji prasowej doradca prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego Jake Sullivan nazwał nonsensem wszczęcie w Rosji postępowania karnego w związku ze sponsorowaniem terroryzmu, o które są podejrzewani amerykańscy urzędnicy. Stwierdził, że (...) *Rosja wie, że to ISIS przeprowadziło atak terrorystyczny w Moskwie*, i przypomniał, że Stany Zjednoczone ostrzegały Rosję o zbliżającym się ataku⁸⁰. Takie podejście KŚFR wskazuje na potrzebę udowodnienia

⁷⁷ Deputowani do Dumy Państwowej Nikołaj Charitonow (Komunistyczna Partia Federacji Rosyjskiej), Andriej Krasow (Wielka Rosja), Jana Lantratowa (Sprawiedliwa Rosja – Za Prawdę) zwrócili się do KŚFR z prośbą o przeprowadzenie śledztwa w sprawie tego, czy Ukraina, Stany Zjednoczone i inne kraje zachodnie finansowały ataki terrorystyczne na Rosję). Wypowiedziały się w tej sprawie także osoby publiczne, m.in. filozof Aleksander Dugin i były poseł Rady Najwyższej Ukrainy Andriej Derkach (w swojej ojczyźnie oskarżany o zdradę stanu). Zob. *Организована процессуальная проверка по обращению депутатов Госдумы о террористической деятельности против России (Organizowana processualna prowierka po obraszczieniju dieputatow Gosdumy o tierroristiczeskoj diejatielnosti protiv Rossii)*, YouTube, 1 IV 2024 r., https://www.youtube.com/watch?v=mkw_UEiddC8 [dostęp: 18 X 2024].

⁷⁸ Założycielem i właścicielem Burisma Holdings jest Nikołaj Złoczewski. W latach 2010–2012 był ministrem ekologii i zasobów naturalnych Ukrainy. W 2014 r. do zarządu spółki dołączył Hunter Biden, syn Joe Bidena, który był wówczas wiceprezydentem Stanów Zjednoczonych i odpowiadał za ukraiński kierunek w Białym Domu. Według doniesień mediów Hunter Biden pomógł w koordynowaniu planu umorzenia spraw karnych przeciwko Złoczewskiemu. Biden jr pracował w firmie do kwietnia 2019 r. Pomimo oznak konfliktu interesów nie ma dowodów na to, że on lub jego ojciec preferowali Burismę. Zob. *Zeznania Devona Archera obciążają Bidena*, Nowy Świat 24, <https://nowyświat24.com.pl/2023/08/12/zeznania-devona-archera-obciazaja-bidena/> [dostęp: 17 V 2024].

⁷⁹ *По итогам проверки, организованной в связи с обращением депутатов Госдумы, возбуждено уголовное дело о финансировании терроризма*, Следственный комитет Российской Федерации (Po itogam prowierki, organizowanej w swiazi s obraszczieniem dieputatow Gosdumy, wzobuzhdieno ugołownoje dieło o finansowaniu tierrorizma, Sledstwiennyj komitet Rossijskoj Fiedieracyi), 9 IV 2024 r., <https://sledcom.ru/news/item/1874187/?to=&from=&type=&dates=> [dostęp: 18 X 2024].

⁸⁰ *Press Briefing by Press Secretary Karine Jean-Pierre and National Security Advisor Jake Sullivan*, The White House, 9 IV 2024 r., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-brief>

tezy o tym, że „wszystkie siły”, w tym pochodzące z krajów wspierających działania Ukrainy (bez ich konkretyzowania lub konkretyzowane w zależności od politycznej i propagandowej potrzeby), skupiły się przeciwko interesom Rosji.

Podsumowanie i wnioski

Mimo trudności związanych z trafną oceną takich zdarzeń przestępczych, jak zamach w Krasnogorsku, pewne tezy dotyczące źródeł jego finansowania są możliwe do potwierdzenia. Należy zauważyć, że wbrew przekazanym przez USA ostrzeżeniom o zagrożeniu zamachem Rosja od początku forsowała tezę o powiązaniach zamachowców i podmiotów finansujących z Ukrainą. Ponadto tezy postawione w trakcie śledztwa zostały poprzedzone tezami politycznymi wyrażonymi przez prezydenta Rosji. Właśnie w celu potwierdzenia ich, a nie tez śledczych mogły być gromadzone dowody. Jednocześnie należałoby zauważyć, że teza na temat udzielania przez Ukrainę wsparcia w organizacji zamachu została postawiona i starano się jej dowieść już na samym początku sprawy, dlatego mogła być rozpatrywana jako jedna z wielu tez śledczych. W przeciwnym razie albo została ona świadomie wprowadzona i forsowano ją nawet przy założeniu, że jest fałszywa, albo informacje o możliwym zamachu i jego finansowaniu były już wcześniej znane organom państwowym Rosji, a mimo to nie zapobieżono mu.

Analiza źródeł finansowania zamachu jako punkt wyjścia do budowania całościowego obrazu tego zdarzenia wymaga czasu i jest zadaniem wieloetapowym. Zwłaszcza że dotychczasowe ustalenia dotyczące taktyki działań terrorystycznych świadczą o tym, że organizatorzy świadomie oddzielają sam zamach i jego wykonawców od źródeł finansowania. Finansowanie zamachu pozostawia ślady, a to może ujawnić przygotowanie do niego i sprawić, że zakończy się niepowodzeniem. Ponadto dowody potwierdzające finansowanie zewnętrzne, w tym finansowanie o charakterze międzynarodowym, należy zebrać w ramach międzynarodowej pomocy prawnej, a ta jest realizowana w określonym czasie. Trudno więc uznać, że teza o finansowaniu tego zamachu przez Ukrainę, postawiona w pierwszych godzinach śledztwa, byłaby tak szybko potwierdzona.

Jak wskazano w artykule, ugrupowanie terrorystyczne ISIS-K ma potencjał organizacji zamachów w różnych krajach. Potwierdziło to działaniami m.in. w Iranie, Turcji czy Pakistanie. W tych zamachach ISIS-K jest wspierane przez muzułmańskie sieci podmiotów. Wsparcie to polega zwłaszcza na zbieraniu funduszy

[ings/2024/04/09/press-briefing-by-press-secretary-karine-jean-pierre-and-national-security-advisor-jake-sullivan-14/](https://www.ips.gov.pl/ings/2024/04/09/press-briefing-by-press-secretary-karine-jean-pierre-and-national-security-advisor-jake-sullivan-14/) [dostęp: 18 X 2024].

i przemieszczaniu ich uzyskanych aktywów zgodnie z taktyką przyjętą przez organizację. W tym zakresie jej aktywność nie wymaga wsparcia ze strony struktur państwowych. Dlatego teza o udzielaniu przez Ukrainę pomocy w przeprowadzeniu zamachu jest bardzo mało prawdopodobna. Terrorysty z ISIS-K przemieszczają się w celu realizowania taktyki przestępczej, i to niezależnie od tego, czy szlaki prowadzą przez kraje sprzyjające takim działaniom, czy też przez terytoria trzecie, zwłaszcza jeżeli chodzi o miejsce zamachu. Atak w Krasnogorsku wydaje się kontynuacją działań tej organizacji, zmierzającej do wyrażenia swojego stanowiska oporu wobec władz talibów w Afganistanie oraz dokonania zemsty na krajach, które w uprzednich latach angażowały się w sposób negatywny, w rozumieniu ISIS-K, w politykę wewnętrzną w Afganistanie. Dotyczy to zarówno Rosji, jak i Stanów Zjednoczonych. Jest to także element konfliktowania tych państw z talibami sprawującymi aktualnie władzę centralną w Afganistanie.

Budowanie tezy o wsparciu zamachu przez Ukrainę było możliwe ze względu na postrzeganie Rosji przez Ukrainę i Afganistan jako wspólnego wroga i krzywdy wyrządzone tym państwom przez FR. Jednak z politycznego i militarnego punktu widzenia Ukraina zdecydowanie więcej straciłaby na arenie międzynarodowej, gdyby uznano ją za państwo wspierające terroryzm (z uwagi np. na trudne negocjacje dotyczące przyznania jej dodatkowego pakietu pomocy militarnej ze strony USA, sprawy założone w MTS w Hadze). Ponadto pozyskiwanie przez ISIS-K środków finansowych z Ukrainy nie musi oznaczać, że jako państwo wspiera ona tę organizację terrorystyczną. Na terytorium Ukrainy mieszka ok. 500 000 osób wyznających religię muzułmańską⁸¹. Takie podejście do wskazania inicjatorów zamachu może być elementem wojny hybrydowej i wielkoskalowej prowadzonej przez Rosję wobec zarówno Ukrainy, jak i państw wspierających ten kraj pod względem militarnym i politycznym.

Jako potencjalne źródła finansowania wymienia się także tzw. kibiców (akolitów), którzy sprzyjają terrorystom na odległość, m.in. przez anonimowe finansowanie takiej działalności. Wymaga ona, jak wykazano w artykule, pozyskiwania środków na różne potrzeby ugrupowań terrorystycznych. Państwu Islamskiemu Chorasaniu udało się zbudować na dużym obszarze nie tylko komórki wykonawcze, lecz także te o charakterze finansowym, propagandowym czy szkoleniowym. Wysoki

⁸¹ J. Mandryk, *Operation World. The Definitive Prayer Guide to Every Nation*, 7th Edition, https://web.archive.org/web/20160304110037/https://www.wtsbooks.com/common/pdf_links/9781850788621.pdf, s. 644 [dostęp: 18 X 2024]. Podawane są także inne liczby. Zgodnie z ustaleniami Katolickiej Agencji Informacyjnej liczba muzułmanów w Ukrainie wynosi od 1 mln do 2 mln, skupionych w ok. dziesięciu związkach wyznaniowych, przy czym ok. 250 000 to Tatarzy krymscy, żyjący na Krymie okupowanym przez Rosję. Zob. *Kościół na Ukrainie i ich rola*, Onet, 5 VII 2023 r., <https://www.onet.pl/informacje/kai/koscioly-na-ukrainie-i-ich-rola/j35h337,30bc1058> [dostęp: 18 X 2024].

poziom organizacyjny i duży potencjał wykonawczy pozwalają ISIS-K wyznaczać cele terrorystyczne i realizować je zarówno w Azji, jak i Afryce czy Europie. Rozwojowi sieci wsparcia finansowego dla ISIS-K sprzyjają dywersyfikacja źródeł finansowania, rozbudowane sposoby przemieszczania środków (hawala, przemyt gotówki, kryptowaluty) oraz nadal szeroko funkcjonujący sposób rozliczeń finansowych w Afganistanie oparty na systemie hawala.

Należy zwrócić uwagę na to, że również walka z finansowaniem terroryzmu stała się przedmiotem działań hybrydowych i budowania tez równoległych z przyjętymi tezami politycznymi, co służy konkretnym celom. Mowa tu zwłaszcza o dyskredytowaniu Ukrainy na forum międzynarodowym jako podmiotu prawa międzynarodowego rzekomo popierającego działania terrorystyczne. Obraz ten został zbudowany z jednej strony na faktach (zamach), a z drugiej na domniemaniach dotyczących sprawców zamachu (jako instrumentem posłużono się metodami finansowania zamachów).

Wskazane podejście – wynikające z ustaleń organów ścigania – niekorzystnie wpływa na funkcjonowanie światowego systemu przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu. Wymusza, aby ocena związanych z nim zagrożeń, oparta przecież na ryzyku, uwzględniała właśnie takie tezy, wysuwane w celu odwrócenia uwagi od prawdziwych podstaw finansowania i logistyki działań ugrupowań terrorystycznych.

Bibliografia

Źródła internetowe

Afganistan, FATF, <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/detail/Afghanistan.html> [dostęp: 4 V 2024].

Afganistan: filia IS przyznała się do ataku na przyjęciu weselnym w Kabulu, PAP, 18 VIII 2019 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C498108%2CAfganistan-filia-przyznala-sie-do-ataku-na-przyjeciu-weselnym-w-kabulu.html> [dostęp: 18 XI 2024].

Akartuna A., *US sanctions target terrorist cryptoassets linked to ISIS in Afghanistan*, Elliptic, 31 VII 2023 r., <https://www.elliptic.co/blog/us-sanctions-target-terrorist-cryptoassets-linked-to-isis-in-afghanistan> [dostęp: 30 IV 2024].

Ambasada USA w Moskwie ostrzega: istnieje ryzyko ataku „ekstremistów”, PAP, 9 III 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/ambasada-usa-w-moskwie-ostrzega-istnieje-ryzyko-ataku-ekstremistow> [dostęp: 2 V 2024].

Bogdańska K., *Alarmujące doniesienia z Niemiec. „Wzięli na cel objekty w Europie”*, Wiadomości WP, 19 VI 2024 r., <https://wiadomosci.wp.pl/alarmujace-doniesienia-z-niemiec-wzie-li-na-cel-objekty-w-europie-7040175020362560a> [dostęp: 5 VII 2024].

Bozkurt A., *ISIS-K exploits Turkey for logistics, fighter transfers and terror attacks*, Nordic Monitor, 12 II 2024 r., <https://nordicmonitor.com/2024/02/islamic-state-affiliate-isis-k-exploits-turkey-for-logistics-fighter-transfers-and-terror-attacks/> [dostęp: 26 III 2024].

Byman D., *What to Make of the ISIS-K Attack on Moscow*, 27 III 2024 r., <https://www.lawfare-media.org/article/what-to-make-of-the-isis-k-attack-on-moscow> [dostęp: 29 IV 2024].

Cengiz M., *COLUMN: ISIS-K's Evolving Strategies Across the Region and the Enigma Surrounding its Assault in Russia*, Homeland Security Today, 26 III 2024 r., <https://www.hstoday.us/featured/column-isis-ks-evolving-strategies-across-the-region-and-the-enigma-surrounding-its-assault-in-russia/> [dostęp: 30 IV 2024].

Country Reports on Terrorism 2019, U.S. Department of State, <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/> [dostęp: 30 IV 2024].

Dyner A.M., *Zamach w Moskwie*, PISM, 25 III 2024 r., <https://www.pism.pl/publikacje/zamach-w-moskwie> [dostęp: 30 IV 2024].

Executive Order 13224, U.S. Department of State, <https://www.state.gov/executive-order-13224/> [dostęp: 12 V 2024].

Fariduni, *oskarżony o atak na ratusz w Crocus, opublikował 23 lutego zdjęcie ze Stambułu*, Top War, 25 III 2024 r., <https://pl.topwar.ru/238994-obvinjaemyj-v-napadenii-na-krokus-siti-holl-fariduni-23-fevralja-opublikoval-foto-iz-stambula.html> [dostęp: 4 V 2024].

Filia Państwa Islamskiego działa w Afganistanie. Czym jest ISIS-K?, forsal.pl, 1 IX 2021 r., <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/8233930,isis-k-co-to-jest-filia-panstwa-islamskiego-afganistan.html> [dostęp: 18 XI 2024].

Gautam I., *Why Russia Became A Target For The Islamic State: Analysis Of The Moscow Concert Hall Attack*, News X, 23 III 2024 r., <https://www.newsx.com/world/why-russia-became-a-target-for-the-islamic-state-analysis-of-the-moscow-concert-hall-attack/> [dostęp: 29 III 2024].

Gaziz O., Brennan M., *Biden administration warned Iran before terror attack that killed over 80 in Kerman, U.S. officials say*, CBS News, 25 I 2024 r., <https://www.cbsnews.com/news/u-s-warned-iran-before-kernan-terror-attack/> [dostęp: 18 X 2024].

Islamic State group claims deadly attack on Afghanistan prison, BBC, 3 VIII 2020 r., <https://www.bbc.com/news/world-asia-53633450> [dostęp: 30 IV 2024].

Ismatullah Khalozai, Counter Extremism Project, <https://www.counterextremism.com/extremists/ismatullah-khalozai> [dostęp: 30 VI 2024].

Jadon A., Mines A., Sayed A., *The Enduring Duel: Islamic State Khorasan's Survival under Afghanistan's New Rulers*, „CTC Sentinel” 2023, t. 16, nr 8, <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2023/08/CTC-SENTINEL-082023.pdf>, s. 8–15 [dostęp: 29 IV 2024].

Komitet Śledczy Rosji: atak był finansowany z Ukrainy. Ostra reakcja Białego Domu, Onet, 28 III 2024 r., <https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/komitet-sledczy-rosji-znalaziono-powiazania-z-ukrainskimi-nacjonalistami/hphjhs1,79cfc278> [dostęp: 29 III 2024].

Kościóły na Ukrainie i ich rola, Onet, 5 VII 2023 r., <https://www.onet.pl/informacje/kai/koscioly-na-ukrainie-i-ich-rola/j35h337,30bc1058> [dostęp: 18 X 2024].

Łukaszewski J., *Dwie potężne eksplozje przy meczetach w Pakistanie: ponad 50 zabitych, setki rannych*, Gazeta Wyborcza, 29 IX 2023 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,30244038,pakistan-co-najmniej-50-zabitych-w-zamachu-w-pakistanie.html> [dostęp: 18 XI 2024].

Maimbo S.M., *The Money Exchange Dealers of Kabul A Study of the Hawala System in Afghanistan*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2003 r., <https://documents1.worldbank.org/curated/pt/335241467990983523/pdf/269720PAPER0Money0exchange0dealers.pdf> [dostęp: 4 V 2024].

Mandryk J., *Operation World. The Definitive Prayer Guide to Every Nation*, 7th Edition, https://web.archive.org/web/20160304110037/https://www.wtsbooks.com/common/pdf_links/9781850788621.pdf [dostęp: 18 X 2024].

Mehmood A., *In Major Blow, Afghan Special Forces Arrest Terrorist IS-K Finance Head*, The Media Line, 1 VI 2023 r., <https://themedialine.org/top-stories/in-major-blow-afghan-special-forces-arrest-terrorist-is-kp-finance-head/> [dostęp: 30 VI 2024].

Memorandum for Department of Defense Lead Inspector General (OIG-CA-21-012), 4 I 2024 r., <https://oig.treasury.gov/sites/oig/files/2021-01/OIG-CA-21-012.pdf> [dostęp: 26 III 2024].

Memorandum for Department of Defense Lead Inspector General (OIG-CA-24-012), 29 II 2024 r., <https://oig.treasury.gov/sites/oig/files/2024-02/OIG-CA-24-012%20-%20DoD%20OCO%20Memorandum%20Q1%20FY24.pdf> [dostęp: 26 III 2024].

Motamedi M., *Iran blames ISIL for shrine attack, arrests foreign national*, Al Jazeera, 14 VIII 2023 r., <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/14/iran-blames-isil-for-shrine-attack-arrests-foreign-nationals> [dostęp: 18 XI 2024].

Motamedi M., *Iran's Shiraz shrine comes under second deadly attack in months*, Al Jazeera, 13 VIII 2023 r., <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/13/irans-shiraz-shrine-comes-under-second-deadly-terrorist-attack-in-months> [dostęp: 18 XI 2024].

Nejaat Social Welfare Organization, <https://www.opensanctions.org/entities/NK-DgG-PAyc6C9tH2R9E3XC94L/> [dostęp: 26 III 2024].

Państwo Islamskie przyznało się do odpowiedzialności za atak w Kabulu, *Gazeta Prawna*, 6 IX 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8530947,panstwo-islamskie-atak-w-kabulu.html> [dostęp: 18 XI 2024].

Press Briefing by Press Secretary Karine Jean-Pierre and National Security Advisor Jake Sullivan, *The White House*, 9 IV 2024 r., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2024/04/09/press-briefing-by-press-secretary-karine-jean-pierre-and-national-security-advisor-jake-sullivan-14/> [dostęp: 18 X 2024].

Rascoe A., *ISIS claimed responsibility for an attack that killed over 100 in Russia*, rozmowa z Colinem Clarkiem, npr, 24 III 2024 r., <https://www.npr.org/2024/03/24/1240533961/isis-claimed-responsibility-for-an-attack-that-killed-over-100-in-russia> [dostęp: 29 III 2024].

Rewards for Justice – Reward Offer for Information on ISIS-K Leader Sanaullah Ghafari and Kabul Airport Attack, U.S. Department of State, 7 II 2022 r., <https://www.state.gov/rewards-for-justice-reward-offer-for-information-on-isis-k-leader-sanaullah-ghafari-and-kabul-airport-attack/> [dostęp: 18 X 2024].

Roberts J.J., *Binance says intel shared with authorities led to capture of senior ISIS members in Asia*, 25 VIII 2023 r., <https://fortune.com/crypto/2023/08/25/binance-says-intel-shared-with-authorities-led-to-capture-of-senior-isis-members-in-asia/> [dostęp: 30 IV 2024].

Rosenberg S., *Why is Russia trying to frame Ukraine for concert massacre?*, BBC, 8 IV 2024 r., <https://www.bbc.com/news/world-europe-68759150> [dostęp: 18 XI 2024].

Rosyjscy partyzanci walczą w pięciu wsiach obwodu bielgorodzkiego, *Defence24*, 14 III 2024 r., <https://defence24.pl/wojna-na-ukrainie-raport-specjalny-defence24/rosyjscy-partyzanci-walczą-w-pięciu-wsiach-obwodu-bielgorodzkiego> [dostęp: 18 VIII 2024].

Security Alert: Avoid Large Gatherings over the Next 48 Hours, U.S. Embassy & Consulates in Russia, 8 III 2024 r., <https://ru.usembassy.gov/security-alert-avoid-large-gatherings-over-the-next-48-hours/> [dostęp: 29 III 2024].

Shahbazov F., *What Does a Recent ISIS-K Terror Attack Mean for Turkey?*, *Stimson*, 14 III 2024 r., <https://www.stimson.org/2024/what-does-a-recent-isis-k-terror-attack-mean-for-turkey/> [dostęp: 4 V 2024].

Strachota K., *Państwo Islamskie Chorasanu – nowa odsłona światowego dżihadu*, *OSW*, 29 III 2024 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2024-03-29/panstwo-islamskie-chorasanu-nowa-odslona-swiatowego-dzihadu> [dostęp: 2 V 2024].

Sufyan I. (@IbnSufyan313), wpis na portalu X, 23 III 2024 r., https://x.com/IbnSufyan313/status/1771563069728084314?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Cwterm%5E1771563069728084314%7Ctwgr%5E10ecd7ab2637f857cdb8e39376a46b42cae0352%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fpulseembed.eu%2Fp2em%2FGO-SNMq-7l%2F [dostęp: 18 X 2024].

Szulc K., *Zamach na ambasadę Rosji w stolicy Afganistanu*, Warsaw Institute, 20 IX 2022 r., <https://warsawinstitute.org/pl/zamach-na-ambasade-rosji-w-stolicy-afganistanu/> [dostęp: 18 XI 2024].

Terrorist Financing: Six Crypto-Related Trends to Watch in 2023, TRM Labs, 16 II 2023 r., <https://www.trmlabs.com/post/terrorist-financing-six-crypto-related-trends-to-watch-in-2023> [dostęp: 29 IV 2024].

The United States and Türkiye Take Joint Action to Disrupt ISIS Financing, U.S. Department of the Treasury, 5 I 2023 r., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1181> [dostęp: 2 V 2024].

Trzynastu amerykańskich żołnierzy zginęło w zamachu w Kabulu. Pentagon podał nazwiska, TVN24, 29 VIII 2021 r., <https://tvn24.pl/swiat/zamach-w-kabulu-polegli-amerykanczy-zolnierze-pentagon-podal-nazwiska-zdjecia-st5334117> [dostęp: 18 XI 2024].

Turkey's revolving door policy for release of ISIS suspects may lead to new terror incidents, Nordic Monitor, 26 III 2024 r., <https://nordicmonitor.com/2024/03/turkeys-revolving-door-policy-for-release-of-isis-suspects-may-lead-to-new-terror-incidents/> [dostęp: 4 IV 2024].

Two Moscow attack suspects travelled 'freely' as no arrest warrants issued, Turkish official says, France24, 26 III 2024 r., <https://www.france24.com/en/middle-east/20240326-turkey-detains-scores-of-is-group-suspects-in-nationwide-raids> [dostęp: 30 IV 2024].

US, Gulf states impose sanctions on Daesh financiers in Turkey, Afghanistan, Everand, 16 VII 2020 r., <https://www.everand.com/article/469470932/Us-Gulf-States-Impose-Sanctions-On-Daesh-Financiers-In-Turkey-Afghanistan> [dostęp: 26 III 2024].

US, Turkey Sanction ISIS Financial Network, Wilson Center, 13 I 2023 r., <https://www.wilsoncenter.org/article/us-turkey-sanction-isis-financial-network> [dostęp: 29 IV 2024].

What is ISIS-K, the group that allegedly carried out the Moscow concert hall attack?, The New Arab, 23 III 2024 r., <https://www.newarab.com/news/what-isis-k-group-behind-moscow-concert-attack> [dostęp: 29 III 2024].

What is ISIS-K? Why did it attack a Moscow theater? Explained, The Hindu, 23 III 2024 r., <https://www.thehindu.com/news/international/what-is-isis-k-why-did-it-attack-a-moscow-theater-explained/article67983440.ece> [dostęp: 29 III 2024].

Włodek L., *Młodzi Tadzycy się radykalizują. Dyktatura nie pozostawia im wyboru*, Nowa Europa Wschodnia, 7 IV 2024 r., https://new.org.pl/3831,radykalizm_w_tadzykistanie.html [dostęp: 23 V 2024].

Z ISIS do FSB. Ujawniamy, jak Kreml szukał nowych agentów w Państwie Islamskim i wysłał ich do Ukrainy. „Jesteś naszymi oczami i uszami”, Onet, 29 III 2024 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/ujawniamy-jak-kreml-werbował-agentów-z-isis-mieli-tajna-misje-w-ukrainie/yfy6wlm> [dostęp: 12 V 2024].

Zelin A.Y., *The Caliphate Project in Iraq Post-Mosul*, The Washington Institute for Near East Policy, 13 VII 2017 r., <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/caliphate-project-iraq-post-mosul> [dostęp: 30 IV 2024].

Zerden A., *Reassessing Counter Terrorism Financing in a Taliban-Controlled Afghanistan*, Just Security, 17 IX 2021 r., <https://www.justsecurity.org/78221/reassessing-counter-terrorism-financing-in-a-taliban-controlled-afghanistan/> [dostęp: 30 IV 2024].

Zerden A., *What Is Known About ISIS-K Funding in Afghanistan?*, Lawfare, 30 VIII 2021 r., <https://www.lawfaremedia.org/article/what-known-about-isis-k-funding-afghanistan> [dostęp: 12 V 2024].

Rosyjskie i bułgarskie źródła internetowe

Бортников заявил о вербовке исполнителей теракта в «Крокусе» в диаспоре, РБК (*Bortnikow zająwił o wierbowkie ispołnitielej tierakta w «Krokusie» w diasporie*, RBK), 4 X 2024 r., <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/66ff97779a794727330ea66d> [dostęp: 11 X 2024].

Глава ФСБ заявил, что спецслужбы Украины содействовали теракту в Crocus, Интерфакс (*Gława FSB zająwił, czto spiecslużby Ukrainy sodiejstwowali tieraktu w Crocus*, Intierfaks), 26 III 2024 r., <https://www.interfax.ru/russia/952541> [dostęp: 4 IV 2024].

Зарифи А., Абдулло Ш., *Сестра Фаридуна Шамсиддина, одного из фигурантов дела о теракте, является женой бывшего владельца „Рено”*, Радио Озоди (*Zarifi A., Abdullo Sz., Siestra Fariduna Szamsiddina, odnogo iz figurantow diela o tieraktie, jawlajetsia żenoi bywszego władielca „Rieno”*, Radio Ozodi), 29 III 2024 r., <https://rus.ozodi.org/a/32883693.html> [dostęp: 1 V 2024].

„Ислямска държава” пое отговорност за терористичната атака в Москва, Марица (*„Isljamska dyrżawa” poe otgovornost za teroristicznata ataka w Moskwa*, Marica), 22 III 2024 r., <https://www.marica.bg/svqt/islqmska-darjava-poe-otgovornost-za-teroristichnata-ataka-v-moskva> [dostęp: 19 X 2024].

Крокус Сити Холл, Википедия (*Krokus Siti Chołł*, Wikipiedija), https://ru.wikipedia.org/wiki/Крокус_Сити_Холл [dostęp: 18 XI 2024].

Организована процессуальная проверка по обращению депутатов Госдумы о террористической деятельности против России (*Organizowana processualnaja prowierka po obraszczeniju dieputatow Gosdumy o tierroristiczeskoj diejatielności protiw Rossii*), YouTube, 1 IV 2024 r., https://www.youtube.com/watch?v=mkw_UEiddC8 [dostęp: 18 X 2024].

По итогам проверки, организованной в связи с обращением депутатов Госдумы, возбуждено уголовное дело о финансировании терроризма, Следственный комитет Российской Федерации (*Po itogam prowierki, organizowanej w swiazi s obraszczeniem dieputatow Gosdumy, wozbuźdżieno ugołownoje dieło o finansировании tierrorizma*, Sledstwiennyj komitiet Rossijskoj Fiedieracyi), 9 IV 2024 r., <https://sledcom.ru/news/item/1874187/?to=&from=&type=&dates=> [dostęp: 18 X 2024].

Председатель СК России заслушал последние результаты расследования теракта в «Крокус Сити Холле», Следственный комитет Российской Федерации (*Priedsiedatel SK Rossii zasluszał poslednije riezultaty rassledowanija tierakta w «Krokus Siti cholle»*, Sledstwiennyj komitiet Rossijskoj Fiedieracyi), 8 IV 2024 r., <https://sledcom.ru/news/item/1873849/> [dostęp: 18 X 2024].

Председатель СК России заслушал ход расследования уголовного дела о теракте в Красногорске, Следственный комитет Российской Федерации (*Priedsiedatel SK Rossii zasluszał chod rassledowanija ugołownogo dieła o tieraktie w Krasnogorskie*, Sledstwiennyj komitiet Rossijskoj Fiedieracyi), 28 III 2024 r., <https://sledcom.ru/news/item/1871554/> [dostęp: 29 III 2024].

«РИА Новости» нашло криптокошелек-посредник в деле о теракте в «Крокусе», РБК (*«RIA Nowosti» naszło kriptokoszelek-posrednik w dele o terakte w «Krokuse»*, RBK), 30 III 2024 r., <https://www.rbc.ru/politics/30/03/2024/6607a2049a79474719e7d435> [dostęp: 3 V 2024].

СК нашел связь между терактом в «Крокусе» и военной операцией на Украине (*SK naszёл swiaz' mieźdu tieraktom w «Krokusie» i wojennoj opieracyjei na Ukrainie*), RTVI, 5 IV 2024 r., <https://rtvi.com/news/sk-nasel-svyaz-mezhdu-teraktom-v-krokuse-i-voennoj-opieracziej-na-ukraine/> [dostęp: 18 XI 2024].

СК объяснил связь между терактом в «Крокусе» и военной операцией, РБК (*SK objasnił swiaz' mieźdu tieraktom w «Krokusie» i wojennoj opieracyjei*, RBK), 5 IV 2024 r., <https://www.rbc.ru/politics/05/04/2024/660f866f9a794799ed19e962> [dostęp: 18 XI 2024].

Теракт в Крокус Сити Холле (2024), Рувики (*Tierakt w Krokus Siti Cholle (2024)*, Ruwiki), [https://ru.ruwiki.ru/wiki/Теракт_в_Крокус_Сити_Холле_\(2024\)](https://ru.ruwiki.ru/wiki/Теракт_в_Крокус_Сити_Холле_(2024)) [dostęp: 18 XI 2024].

ФСБ России задержаны террористы, принимавшие непосредственное участие в осуществлении террористического акта в комплексе «Крокус сити холл», ФСБ (FSB *Rossii zadierżany tierroristy, priniimawszyje nieposredstwiennnoje uczastije w osuszczestwlenii tierroristiczeskogo akta w kompleksie «Krokus siti chołł»*, FSB), 23 III 2024 r., <http://www.fsb.ru/fsb/press/message/single.htm%21id%3D10439949%40fsbMessage.html> [dostęp: 2 V 2024].

Штурма Я., Солдатов Р., *Цифровой силуэт: теракт в «Крокусе» финансировали криптовалютой*, Известия (Szturma Ja., Sołdатов R., *Cyfrowoj siluet: tierakt w «Krokusie» finansirowali kriptowalutoj*, Izwestija), 28 III 2024 r., <https://iz.ru/1673581/iana-shturma-roman-soldatov/tcifrovoi-siluet-terakt-v-krokuse-finansirovali-kriptowalutoi> [dostęp: 1 V 2024].

Akty prawne

Międzynarodowa Konwencja o Zwalczaniu Finansowania Terroryzmu przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 9 grudnia 1999 r. (DzU z 2004 r. nr 263 poz. 2620).

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2023/908 z dnia 3 maja 2023 r. zmieniające po raz 335. rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z organizacjami ISIL (Daisz) i Al-Kaida (Dz. Urz. UE L 116/10 z 4 V 2023 r.).

Rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z Osamą bin Ladenem, siecią Al-Kaida i Talibami i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 467/2001 zakazujące wywozu niektórych towarów i usług do Afganistanu, wzmacniające zakaz lotów i rozszerzające zamrożenie funduszy i innych środków finansowych w odniesieniu do Talibów w Afganistanie (Dz. Urz. UE L 139/1 z 29 V 2002 r.).

Rosyjskie akty prawne

Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 № 63-ФЗ. Статья 205. Террористический акт (*Ugołownyj Kodieks Rossijskoj Fiedieracyi ot 13.06.1996 № 63-FZ. Statja 205. Tierro-risticzeskij akt*), https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/43942021d9206af7a0c78b6f65ba3665db940264/ [dostęp: 29 IV 2024].

Inne dokumenty

Zawiadomienie dla Sanaullaha Ghafariego, którego nazwisko zostało dodane do wykazu, o którym mowa w art. 2, 3 i 7 Rozporządzenia Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzającego niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z organizacjami ISIL (Daisz) i Al-Kaida, na mocy rozporządzenia Komisji (UE) 2021/2311 2021/C 519 I/01 (Dz. Urz. UE CI 519/1 z 23 XII 2021 r.).

Dr Maciej Aleksander Kędzierski

Doktor nauk prawnych, prelegent na studiach podyplomowych Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, radca prawny, emerytowany funkcjonariusz Policji. Autor artykułów i monografii z zakresu przestępczości zorganizowanej, przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, analityki finansowej, sankcji finansowych i działań *compliance*.